

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Θ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 |

15 ΙΟΥΝΙΟΥ 1960

| ΑΡΙΘ. 12

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΝΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ

Ἡ θερινὸς καύσων ἀπὸ καιροῦ μᾶς ἐπεσκέφθη καὶ ὄλοι πλέον σκεπτόμεθα ποῦ καὶ πῶς θὰ διέλθωμεν ὠρισμένας ἡμέρας πρὸς ἀνάψυξήν. Ἀμέσως, ὅμως, ἀντιλαμβανόμεθα, ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ δυσχεροῦς προβλήματος, καθ' ὅσον ὁ μοντερνισμὸς καὶ ἡ κοσμικότης καὶ ἡ χαλάρωσις τῶν ἠθῶν ἔχουν δημιουργήσει δυσάρεστον κλίμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ Κληρικὸς ὁ σεβόμενος ἑαυτὸν καὶ τὸ ἱερατικόν του ἀξίωμα ἀσφυκτιᾷ.

Παρὰ ταῦτα ὁ Κληρικὸς, ὡς ὄλοι οἱ ἄνθρωποι, ἐπιθυμεῖ νὰ φύγῃ «εἰς ἔρημον τόπον» καὶ ἐκεῖ νὰ ἐφησυχάσῃ πρὸς καιρόν. Τὴν ἀνάγκην αὐτὴν αἰσθανόμεθα ὡς ζωτικὴν καὶ δὲν ἠμποροῦμεν καὶ δὲν πρέπει νὰ τὴν παρίδωμεν. Καὶ δὲν εἶναι μόνον ὁ σωματικὸς ὀργανισμὸς ποὺ θέλει τόνωσιν. Εἶναι κυρίως ἡ ψυχὴ, ἡ ὁποία ἐναγωνίως ἐπιποθεῖ τὴν φυγὴν. Ὁ ἔσω ἄνθρωπος νοσταλγεῖ τὴν σιγὴν τῆς μοναξιᾶς, τὸν ἡσυχον τόπον, ποὺ θὰ τὸν ὑποβοηθήσῃ εἰς τὴν πνευματικὴν του περισυλλογὴν καὶ ἀνασυγκρότησιν.

Καὶ πῶς νὰ μὴ φλέγεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν ὁ Κληρικὸς; Αἱ συνήθειαι, ὑπὸ τὰς ὁποίας ζῆ καὶ κινεῖται καὶ ἐργάζεται, εἶναι τόσον ἀντίξοοι. Ὁ μηχανικὸς πολιτισμὸς, ὁ σκληρὸς ἐπαγγελματισμὸς καὶ τὸ σύγχρονον περιβάλλον ἐπιβλαβῶς μᾶς ἐπηρεάζουν.

Ἐπὶ τούτοις ἔχομεν καὶ τὴν φθοράν, τὴν συνήθη φθοράν, τὴν ὁποίαν ὑφιστάμεθα κατὰ γενικὸν κανόνα ὄλοι οἱ ἐργαζόμενοι ποιμαντορικῶς εἰς τὰς ἐνορίας. Πόσοι ἐχθροὶ ἀόρατοι, ἀλλὰ πραγματικοί, ἐλλοχεύουν πλησίον καὶ ἐντὸς τῆς πνευματικῆς μας δράσεως, ἔτοιμοι νὰ ἐκμεταλλεθοῦν εἰς τὴν κατάλληλον ὥραν τὰς τυχόν ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας διὰ νὰ μᾶς συντρίβουν, εἴτε διὰ τῶν λογισμῶν τῆς ὑπερηφανείας εἴτε διὰ τοῦ συναισθήματος τῆς ἀπαισιοδοξίας! Ἐσκέφθημεν καὶ τὸ ὅλως ἀπαράδεκτον, δυστυχῶς

ὅμως τόσον σύνηθες εἰς τὴν ἐποχὴν μας φαινόμενον, κατὰ τὸ ὅποῖον, ἐνῶ διὰ τοὺς χριστιανούς μας ἐκδαπανούμεθα κυριολεκτικῶς, διὰ τὴν ψυχὴν μας καὶ μάλιστα διὰ τὴν πνευματικὴν της τροφοδοσίαν ἐπιδεικνύομεν τόσην ἀμέλειαν; Παρομοίως συνθήκας θὰ εἶχεν ἀσφαλῶς ἐπ' ὄψιν του ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διὰ τὰς δυσκολίας τῶν ἐργατῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν μὲ ζωηρὰν ἀνησυχίαν καὶ δικαιολογημένους φόβους ἔγραφε πρὸς τοὺς Κορινθίους: «Υποπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι».

Καὶ ὁ μὲν Ἀπόστολος Παῦλος ἐδουλαγῶγει τὸ σῶμα καὶ ἐκαλλιέργει τὸν ἐσωτερικόν του κόσμον. Ἄλλ' ἡμεῖς ζῶντες ὡς οἱ τρεῖς παῖδες «ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ πυρός» τῆς συγχρόνου κοινωνίας, ποίαν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου προσπάθειαν καταβάλλομεν; Ἡ Ἐκκλησία ποίαν σχετικὴν μέριμναν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ πρὸς διαφύλαξιν τῆς πνευματικῆς ἀκεραιότητος τῶν Λειτουργῶν της καὶ ἐνίσχυσιν τῆς πνευματικῆς των ὑποστάσεως;

Εἶναι τόσον γνωστὴ, ἀλλὰ καὶ τόσον ζηλευτὴ ἢ συστηματικὴ καὶ δραστηρίᾳ προσπάθειᾳ ἄλλων ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ θέματος. Ἐχον διοργανωθῆ καὶ λειτουργοῦν κατὰ τρόπον ἀξιοθαύμαστον εἰδικὰ πνευματικὰ κέντρα, ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὰς ποικίλας ἀνάγκας τῶν Κληρικῶν. Οἱ ἱερεῖς, μετὰ τὴν κοπιώδη καὶ ἐξαντλητικὴν πολλὰκις εἰς τὰς ἐνορίας των ἐργασίαν, ἀποσύρονται τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ δράσεως καὶ καταφεύγουν εἰς τὰ κέντρα ταῦτα ἐπὶ χρονικόν τι διάστημα, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας. Ἐκεῖ συναντοῦν διακεκριμένους Κληρικοὺς μὲ λιπαρὰν θεολογικὴν κατάρτισιν καὶ πλουσίαν κοινωνικὴν μόρφωσιν καὶ πεῖραν. Διὰ τῆς τοιαύτης ἐπαφῆς θέτουν ὑπὸ τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεγχον αὐτῶν τὸ ἔργον καὶ τὰς ψυχικὰς των ἀνάγκας. Δὲν ἐπιδιώκουν μόνον τὴν σωματικὴν ἀνάπαυσιν καὶ τόνωσιν. Ἐπιζητοῦν τὰς ἀπαραιτήτους θεωρητικὰς γνώσεις, τὴν ἀναζωπύρωσιν τοῦ ζήλου των καὶ τὴν συνετὴν καθοδήγησιν. Μαθητεύουν ἐν πνεύματι ὑπακοῆς παρὰ τοὺς πόδας τῶν εἰς τὰ κέντρα ταῦτα ὑπηρετούντων Κληρικῶν καὶ ἐμπλουτίζουσιν τὸ ἐσωτερικόν των μὲ νέας δυνάμεις καὶ νέον πνευματικὸν ὄπλισμόν. Διέρχονται τὰς ἡμέρας των ἐν περισυλλογῇ καὶ μελέτῃ, ἐν προσευχῇ καὶ κατανύξει, ἐν σιωπῇ

καὶ αὐτοκριτικῇ. Ἀποβάλλον διὰ τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως τὸν ρύπον τῆς ψυχῆς των. Λαμβάνουν ἐν συνεχείᾳ μέρος εἰς τὴν Θεῖαν Κοινωνίαν, ἐφοδιαζόμενοι οὕτω διὰ τοῦ φαρμάκου τῆς ἀθανασίας, ὡς χαρακτηρίζουν οἱ Ἅγιοι Πατέρες τὸ ἄχραντον Σῶμα καὶ τὸ τίμιον Αἷμα τοῦ Κυρίου.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω δημιουργεῖται ἀτμόςφαιρα κυρίως πνευματικῇ, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ Κληρικὸς καταλύσεται καὶ μεταρσιούται καὶ τονώνεται. Αἰσθάνεται ἑαυτὸν νηφάλιον καὶ εἰρηγικόν. Καὶ καθὼς εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ἄμεσον πίεσιν τῶν ποιμαντορικῶν του φροντῖδων, ἔχει πλέον ὅλην τὴν διάθεσιν νὰ συζητήσῃ μετὰ τῶν στελεχῶν τοῦ κέντρον θέματα ἀναγόμενα εἰς τὸ ἔργον του ὡς Κήρυκος τοῦ θείου λόγου, ὡς Ἐξομολόγος, ὡς Κατηχητοῦ, καὶ ὡς κοινωνικοῦ ἐργάτου ἐν τῇ ἐνορίᾳ. Νέαι ἀπόψεις ἐνώπιόν του προβάλλονται. Γίνεται ἡ ἐνδεδειγμένη ἀναθεώρησις καὶ ἡ ἐπανόρθωσις τῶν τυχόν ἐσφαλμένων ποιμαντορικῶν του ἐνεργειῶν. Καταστρώνεται ἐκεῖ τὸ ὅλον πρόγραμμα τῆς ἐν τῇ ἐνορίᾳ δράσεως καὶ τῆς ἀτομικῆς πνευματικῆς του πορείας, πρόγραμμα προσηρμοσμένον εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν καὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς συγχρόνου κοινωνίας.

Τοιοτοτρόπως ὁ Κληρικὸς ἀνεφοδιάζεται καὶ ἐπανερχόμενος εἰς τὸν πνευματικόν του ἀγρὸν ἐργάζεται μετὰ ἠδξήμενον τὸν ἐνθουσιασμόν, μετὰ σταθερὰν αἰσιοδοξίαν καὶ μετὰ ἀναθεωρημένας τὰς ψυχικὰς του δυνάμεις. Τὸ φρόνημά του ἔχει ἀναπτρωθῆ. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ του συνείδησις εἶναι τώρα περισσότερον καλλιεργημένη. Ὡς ἐκ τούτου κινεῖται ὡς «πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος τῶν Μυστηρίων τοῦ Θεοῦ» καὶ δρᾷ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω διαπιστώσεων ποῖος ἐξ ἡμῶν δὲν θὰ θεωρήσῃ ὡς εὐλογίαν Θεοῦ τὴν δημιουργίαν καὶ παρ' ἡμῖν παρομοίων κέντρον;

Ἡ Ποιμαίνουσα Ἐκκλησία ἐπιβάλλεται νὰ σκεφθῆ ἐπισταμένως διὰ τὴν πνευματικὴν προαγωγὴν τῶν στελεχῶν της. Διότι διερχόμεθα κρίσιν. Ὑφιστάμεθα φθοράν. Δεχόμεθα ἐκ διαφόρων πλευρῶν βέλη ἐχθρικὰ καὶ δόλια. Παρατηροῦνται λιποταξίαι καὶ προδοσίαι. Δὲν καλλιεργοῦνται ἱερατικὰ κλίσεις εἰς τοὺς

ρέους μας. Καταπίπτει όλονὲν περισσότερον ὁ ζῆλος τῶν νεωτέρων Κληρικῶν. Οἱ γηραιοὶ καὶ σεβάσμιοι Πνευματικοὶ μας Πατέρες αἰσθάνονται βαθύτατον πόνον πρὸ τῆς τοιαύτης θλιβεῶς καταστάσεως καὶ ἀνησυχοῦν διὰ τὸ μέλλον. Ἡ Ἐκκλησία, λοιπόν, ὡς ἐπαγρυπνοῦσα Μήτηρ, θὰ ἐνδιαφερθῆ ζωηρῶς ἐπὶ τοῦ ἐξέχοντος τούτου ζητήματος. Ἄλλὰ καὶ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ὀφείλει νὰ κινηθῆ. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συνιστᾷ: «Ἐαυτοὺς πειράζετε, εἰ ἔστε ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε». Ἡ αὐτοκριτική, ἡ καθημερινὴ μελέτη τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σκοπῶ ἀγιασμοῦ, ἡ τακτικὴ καὶ ἐν πλήρει συναισθήσει ἐπαφῇ ἡμῶν μετὰ τῶν Μυστηρίων τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας καὶ δὴ τῆς Ἱερῶς Ἐξομολογήσεως καὶ Θείας Κοινωνίας, πάντα ταῦτα καὶ ἕτερα ἐξυψώνουν τὸ πνεῦμά μας, ἀναδεικνύουν τὸν καλὸν ποιμένα τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος τὰ «ἄνω ζητεῖ, τὰ ἄνω φρονεῖ» καὶ θυσιάζεται ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου του.

Αὐτὸ εἶναι τὸ κύριον καθήκον παντὸς Κληρικοῦ, πὸν ἀγαπᾷ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ μέλλον τῆς ψυχῆς του. Ἡ θερινὴ ἰδίως περίοδος προσφέρεται διὰ μίαν καρποφόρον περισυλλογὴν καὶ ἕνα ἐντονώτερον ἐσωτερικὸν ἀγῶνα. Ὁ Κληρικὸς θὰ εὐρίσκη ἕνα τόπον ἡσυχίας, ὅπου θὰ θέτῃ ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ σταθῶμεν εἰς τὴν ἱερατικὴν μας ἔπαλξιν, ἵνα «τὴν διακονίαν πληροφορήσωμεν», κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, πρὸς δόξαν Χριστοῦ καὶ τῆς Ἁγίας Αὐτοῦ Ἐκκλησίας.

Ἄρχιμ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΜΠΑΡΔΑΚΟΣ

Διευθυντὴς παρὰ τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ

~~~~~

Ἐν τῇ ὑπομονῇ σου ἐκτίσω τὸν μισθόν σου, Πάτερ ὅσιε, ταῖς προσευχαῖς ἀδιαλείπτως ἐγκαρτερήσας, τοὺς πτωχοὺς ἀγάπησας καὶ τούτοις ἐπαρκέσας. Ἄλλὰ πρέσβευε Χριστῶ τῷ Θεῷ, Σαμφῶν θεόφρον μακάριε, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

(Ἀπολυτίκιον τοῦ ὁσίου Σαμφῶν).

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΕΤΟΣ 1960: Η ΕΝΟΡΙΑ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Η ΕΝΗΜΕΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΝΟΡΙΤΩΝ

Πρὸ πάσης ἐνεργείας—εἶπομεν εἰς τὸ προηγούμενον—διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ζωῆς τῆς Ἐνορίας, ἢ μᾶλλον ὡς πρώτη καὶ ἐναρκτήριοις, οὕτως εἰπεῖν, ἐνέργεια τοῦ ἔργου τούτου ἀπαιτεῖται ἡ ἀκριβής, σαφής καὶ συστηματικὴ διαφώτισις τῶν ἀποτελούντων τὴν Ἐνορίαν πιστῶν. Τοῦτο δὲ εἶναι τόσῳ μᾶλλον ἀπαραίτητον, ὅσω οἱ πιστοὶ σήμερον λίαν ἀμυδρῶς καὶ ἐπιπολαίως ἀντιλαμβάνονται τὴν θέσιν των ἐντὸς τῆς Ἐνορίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν, ἐκ τούτου δὲ εἶναι καὶ λίαν χαλαροὶ οἱ μετ' αὐτῆς δεσμοὶ καὶ ἐκείνων ἀκόμη, πὸν προσπαθοῦν, πράγματι, νὰ ζήσουν χριστιανικῶς καὶ πὸν εἰς διαφόρους εὐκαιρίας ἐκδηλώνουν ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον των ὑπὲρ τῆς θρησκείας, ἐργάζονται δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν καὶ διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου μεταξὺ τῶν οἰκειῶν καὶ τῶν γνωστῶν των ἢ καὶ κοπιᾶζουσιν διὰ τὴν ἔμπρακτον ἐκδήλωσιν τῆς πίστεώς των εἰς ἔργα ἀγάπης καὶ εὐποιΐας. Ἐντεῦθεν, μάλιστα, καὶ προκύπτει τὸ ἀποτέλεσμα διὰ πλείστους ἐκ τῶν καλῶν τούτων χριστιανῶν νὰ ὑποκαθίσταται ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὰς διαφόρους θρησκευτικὰς ομάδας ἢ οργανώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἔτυχε νὰ εἶναι οὗτοι ἐντεταγμένοι.

Δὲν εἶναι σκοπὸς μας νὰ ὑποτιμήσωμεν τὴν ἀντικειμενικὴν ἀξίαν τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς προσφορᾶς τῶν πιστῶν τούτων εἰς τό, ἐν εὐρύτερα ἐννοία, ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ὁμως ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ ἡ ἔλλειψις τοῦ στενωτέρου πρὸς αὐτὴν ὀργανικοῦ δεσμοῦ τῶν προσώπων τούτων καὶ τῶν ἔργων των καὶ τῆς ζημίας, ἢ ὁποία καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τὰ ἔργα των καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, γενικώτερον, προξενεῖται ἐκ τῆς ὁλωςδιόλου ὑποκειμενικῆς ὑφῆς, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ἡ τοιαύτη δρασὶς των. Ἐνῶ, ἐξ ἀντιθέτου, θὰ ἦτο τεραστία ἢ ὠφέλεια, ἥτις θὰ προέκυπτεν, ἂν ὁ σύνδεσμος τῶν ψυχῶν τούτων μετὰ τῆς Ἐκκλησίας θὰ ἦτο, πράγματι, ὁποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ σύνδεσμος τῶν ἐπὶ μέρους «μελῶν» πρὸς τὸ ὅλον «σῶμα», κατὰ τὴν ὥραιαν καὶ τόσον παραστατικὴν εἰκόνα, πὸν μᾶς ἐξωγράφησεν ὁ Ἀπόστο-

λος Παῦλος, ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Δὲν ἔχουν, λοιπὸν, ἀνάγκη ἐνημερώσεως καὶ διαφωτίσεως μόνον οἱ ἀδιαφόρως πως ἔχοντες πρὸς τὰ πνευματικά, ἀλλὰ πᾶν-
 τες ἀνεξαίρετως οἱ Ἐνοριῖται ὅλων τῶν Ἐνοριῶν, καὶ δὴ
 καὶ οἱ περισσότερον διὰ τὰ πνευματικά ἐνδιαφερόμενοι, καὶ μάλιστα
 καὶ οἱ σοβαρῶς ἀσχολούμενοι μὲ αὐτά. Ἀκριβῶς δὲ—ὅπως καὶ
 ἡ Σ. Ἱεραρχία συνιστᾷ—μὲ τοὺς τελευταίους τούτους θ' ἀρχίσῃ ὁ
 καταρτισμὸς τῶν πρυήρων τοῦ ἐνοριακοῦ ἔργου καὶ, ἄρα, θὰ πρέπη
 καὶ εἰδικώτερόν πως καὶ συστηματικώτερον νὰ ἐνημερωθοῦν
 περὶ τοῦ τί ἀναμένει παρ' αὐτῶν, ἐν προκειμένῳ, ἡ Ἐκκλησία,
 τοῦθ' ὅπερ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἂν θὰ μάθουν ἢ ὄχι τί ἐν γένει
 πρόκειται νὰ ἐπιχειρηθῇ. Κατ' ἀρχὴν, θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ
 ἀναπτυχθῇ καὶ νὰ τονισθῇ πρὸς πάσας τὰς πλευράς: Ἡ σημασία,
 τὴν ὁποίαν ἡ Ἐκκλησία ἀποδίδει εἰς τὴν Ἐνορίαν ἢ ἀξία, τὴν
 ὁποίαν ἡ Ἐνορία ἐνέχει διὰ τὴν ὅλην Ἐκκλησίαν· αἱ ὑποχρεώ-
 σεις, τὰς ὁποίας, ὡς ἐκ τῆς φύσεως της καὶ τῆς ὀργανικῆς πρὸς
 τὴν Ἐκκλησίαν σχέσεώς της, ἔχει κάθε Ἐνορία· τὸ ἰδανικόν, εἰς
 τὸ ὁποῖον κάθε Ἐνορία ὀφείλει ν' ἀποβλέψῃ καὶ τὸ ὁποῖον μὲ
 ὅλας τὰς δυνάμεις της πρέπει νὰ ἐπιδιώξῃ, ὅπως πραγματο-
 ποιήσῃ εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ φυτόριον καὶ τὸ
 ἐργαστήριον τῆς εὐτυχοῦς ἢ δυστυχοῦς καταστάσεως τῆς μελλούσης
 αἰωνίου ζωῆς. Ἡ Ἐνορία ὅμως δὲν εἶναι τι τὸ ἀφηρημένον καὶ
 θεωρητικόν ἢ ἀερῶδές τι καὶ νεφελῶδες· ἀλλὰ εἶναι τὸ ἄθροισμα
 τῶν πιστῶν, ποὺ κατοικοῦν εἰς τὴν περιοχὴν της καὶ ἔχουν ὡς
 κέντρον τὸν Ναόν της. Ἔργον δὲ τῆς Ἐνορίας δὲν εἶναι, παρὰ τὸ
 ἔργον, ποὺ θὰ πραγματοποιηθῇ μὲ τὴν συνεργασίαν καὶ μὲ τὴν
 συμβολὴν ἑνὸς ἐκάστου τῶν Ἐνοριτῶν, ἀναλόγως τῶν δυνατοτή-
 των (τῶν «ταλάντων», κατ' ἀγιογραφικὴν ἔκφρασιν) ποὺ διαθέ-
 τει ἕκαστος ἐξ αὐτῶν.

Ὅπως εἰς μίαν Οἰκογένειαν ὅλοι εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ
 συνεισφέρουν διὰ τὴν καλὴν της κατάστασιν καὶ διὰ τὴν εὐτυχίαν
 της, καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ καλὴ Οἰκογένεια, ἂν δὲν ἀποτε-
 λῆται ἀπὸ καλὰ μέλη, τοιοντοτρόπως καὶ ἡ Ἐνορία, διὰ νὰ εὐδο-
 κιμήσῃ πνευματικῶς, διὰ ν' ἀνταποκριθῇ δηλ. εἰς τὸν προορισμὸν
 της, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ κατὰ πόσον τὰ μέλη της, οἱ Ἐνοριῖται,
 συνεισφέρουν ἕκαστος ὅ,τι δύναται μὲ τὸ φίλτρον καὶ τὸ ἐνδιαφέρον,

πὸ τὰ καλὰ μέλη μιᾶς Οἰκογενείας ἔχουν διὰ τὴν Οἰκογένειάν των. Πρέπει νὰ παύσουν οἱ χριστιανοὶ μας νὰ νομίζουν, ὅτι εἰς τὴν Ἐνορίαν ἀνήκουν μόνον διὰ νὰ ἔχουν τὴν εὐχέρειαν τῆς τελέσεως ὠρισμένων θρησκευτικῶν τύπων, ἀπαραιτήτων συνήθως καὶ ἀπὸ κοσμικῆς καὶ κοινωνικῆς πλευρᾶς, ἢ διὰ ν' ἀπαιτοῦν ἀπὸ τοῦς Ἐφημερίους των τὴν ἔκδοσιν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ πιστοποιητικοῦ ἢ τῆς βεβαιώσεως, πὸν διάφοροι διοικητικαὶ ἀρχαὶ εἰς τὸν τόπον μας ἐμπιστεύονται εἰς τοῦς Ἐφημερίους. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν καλλιτέραν μέχρι τοῦδε περίπτωσιν, πὸν εἶναι συνήθως τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν Ἐνοριτῶν διὰ τὴν συντήρησιν καὶ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἐνορίας των, ἢ καὶ διὰ τὴν ἀνελλιπῆ καὶ τακτικὴν παρακολούθησιν τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν κατὰ τὰς Κυριακάς καὶ τὰς μεγάλας ἑορτάς, καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν περίπτωσιν πρέπει νὰ μάθουν οἱ καλοπροαίρετοι αὐτοὶ χριστιανοὶ, ὅτι δὲν ἐξαντλεῖται ἔτσι τὸ σύνολον τῶν ὑποχρεώσεών των πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Πρέπει δὲ νὰ γίνῃ εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως ἀπολύτως σαφές, ὅτι αἱ κανονικαὶ ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν ἐκπληροῦνται ἄλλως πως, παρὰ μὲ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεών μας ἀπέναντι τοῦ συγκεκριμένου τομέως τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ὠρισμένου τμήματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκομεν, καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι παρὰ ἢ Ἐνορία τοῦ καθενός.

Διὰ τοῦτο, πρέπει νὰ τοισθῇ πρὸς ὅλας τὰς πλευρὰς καὶ νὰ γίνῃ ἀπολύτως σαφές, ὅτι: Καμμία ἄλλη ἐξωενοριακὴ ἀπασχόλησις, ὅσονδήποτε ὑψηλὴ καὶ σπουδαία, δὲν δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν θεμελιωδῶς ἀπὸ ὅλους ἀπαιτουμένην ἀπασχόλησιν μὲ τὴν ζωὴν τῆς Ἐνορίας, ἢ ἐνίσχυσιν τῆς ὁποίας ἐπιστρέφει εἰς τὸν καλὸν Ἐνορίτην, διὰ νὰ τὸν καταστήσῃ ἀκόμη ἰκανότερον εἰς τὰ λοιπὰ πνευματικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ὅμως ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται νὰ γίνωνται ἐπὶ θυσίᾳ τῶν συγκεκριμένων ἐναντι τῆς Ἐνορίας ὑποχρεώσεων τοῦ κάθε πιστοῦ. Ἡ προτεραιότης δηλ. τοῦ ἐνδιαφέροντος ἀνήκει δικαιοματικῶς εἰς τὴν Ἐνορίαν.

Εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν λεπτομέρειαν χρειάζεται μεγάλη λεπτότης καὶ προσοχὴ, ὥστε νὰ μὴ δημιουργηθῇ ἢ ἀστήρικτος παρεξήγησις, ὅτι ὑποτιμᾶται πᾶσα ἄλλη μέχρι τοῦδε γινομένη ὑπὸ τῶν μελῶν ἐκάστης Ἐνορίας ἔξω ταύτης πνευματικὴ ἐργασία. Διότι μήτε τὸ πνεῦμα τῆς σχετικῆς Ἀποφάσεως τῆς Σ. Ἱεραρχίας ὑπῆρξεν αὐτό, μήτε εἶναι δυνατὸν ν' ἀγνοηθοῦν αἱ σπουδαῖαι καὶ σοβαραὶ, πράγματι, ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας εἰς τὴν Ἐκκλη-

σίαν προσέφερον, εἰς ὠρισμένους τομεῖς, μέχρι τοῦδε ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία τῶν πιστῶν τῆς τέκνων. Ἄλλὰ πρέπει νὰ νοηθῆ καλῶς παρὰ πάντων, ὅτι ἡ μερίστη ὑπηρεσία, τὴν ὁποίαν, πράγματι, ἔχουν σήμερον νὰ προσφέρουν τὰ ἐξωενοριακὰ πνευματικὰ κέντρα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἶναι: Νὰ ἀναλάβουν τὰ κατ' Ἐνορίας μέλη των τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ ἡ Ἐκκλησία· καὶ τοῦτο θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὑπ' αὐτῶν ὡς ἐκδήλωσις μεγάλης ἐκτιμῆσεως καὶ ὡς ἀπονομὴ ὑψηλοῦ προνομίου ἐκ μέρους τῆς.

Δὲν εἶναι, λοιπόν, καμμία ἀνάγκη νὰ γίνῃ δημόσιος λόγος ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν, πὺ ἀναφέρονται εἰς τὴν τοιαύτην χρησιμοποίησιν τῶν θεωρουμένων ὡς «προητοιμασμένων» καὶ «ἐτοιμῶν» ἤδη Ἐνοριτῶν τῆς κατηγορίας ταύτης. Λόγοι, ἄλλωστε, ἀγάπης καὶ φρονήσεως ἐπιβάλλουν νὰ μὴ δημιουργηθῆ εἰς τοὺς λοιποὺς Ἐνορίτας ἢ ἐντύπωσις, ὅτι τίθενται οὗτοι εἰς δευτερεύουσαν ἔναντι ἐκείνων μοῖραν, ὡς πρὸς τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ «ἐτοιμοὶ» πρέπει νὰ κληθῶν ἰδιαιτέρως — ἴσως καὶ κατ' ἄτομον, μάλιστα, χωριστά— διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς εἰδικωτέρας χρησιμοποίησέως των ἐνημέρωσίν των. Νὰ μὴ ἐξαιρεθοῦν ὁμως ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ, τῆς γενικῆς καὶ κοινῆς πρὸς ὅλους τοὺς Ἐνορίτας διαφωτίσεως περὶ τοῦ ὅλου ἔργου καὶ περὶ τῆς ἔναντι τούτου ὑποχρέωσεως πάντων, ὡς προηγουμένως ἐλέχθη. Νομίζομεν δηλ. ὅτι—ἀνεξαρτήτως τῆς εἰδικωτέρας, ἀναλόγως τῶν «ταλάντων» του, ἐνημερώσεως ἐνὸς ἐκάστου ἐκ τῶν «ἐτοιμῶν» καὶ κατὰ τεκμήριον προθυμοτέρων—θὰ εἶναι ἀπαραίτητον νὰ γίνῃ μία γενικὴ πρὸς τοὺς Ἐνορίτας των διδασκαλία ἐκ μέρους τῶν Ἐφημερίων, ἐπὶ τῇ βάσει τόσον τῶν περιληπτικῶς ἀναφερθέντων ἀνωτέρω, ὅσον καὶ τῶν εἰς τὰ προηγουμένα ἄρθρα τῆς παρουσίας σειρᾶς ἀναπτυχθέντων. Μετὰ δὲ τὴν γενικὴν ταύτην διδασκαλίαν, ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς ὁποίας θὰ πρέπει νὰ δοθῆ προθύμως κάθε διευκρίνισις πρὸς τοὺς, τυχόν, ἀποροῦντας, θὰ ἦτο ἀπαραίτητον νὰ ἀσχοληθῆ κάθε Ἐφημέριος μὲ τὴν εἰδικὴν διαφώτισιν τῶν προσώπων, πὺ θεωρεῖ ὡς «ἐτοιμα» διὰ νὰ κάμουν τὴν ἀρχὴν, καὶ μὲ τὴν μετ' αὐτῶν συνεννόησιν ἐπὶ τῶν εἰδικῶν περιπτώσεων τῆς ἐνοριακῆς ζωῆς, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ζητήσῃ τὴν συνεργασίαν των.

(ΕΚ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ)

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων χριστιανῶν διεγείρει τὸ ἐνδιαφέρον καὶ προκαλεῖ τὴν συγκίνησιν, διότι ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ὄρατὴν ἔκφρασιν καὶ ἐνσάρκωσιν τῶν ἰδεῶν τοῦ Σωτῆρος ὑπὸ μαθητῶν του, οἱ ὁποῖοι συνέζησαν ἐπ' ἀρκετὸν μετ' αὐτοῦ.

Ἡ πρώτη Ἐκκλησία εἶχε μεγάλην ζωτικότητα καὶ δυναμισμόν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν αὐτῆς ἠϋξάνετο ταχέως, τοῦθ' ὅπερ ἐδημιούργησε τὴν ἀνάγκην τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἐκλογή τῶν ἑπτὰ διακόνων. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν κοινωνικὴν σύνθεσιν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, αὕτη περιελάμβανεν οὐχὶ μόνον πτωχοὺς, ὡς ἀποδεικνύουν ἡ ὑπ' αὐτῆς συστηματικὴ ἀσκήσις τῆς φιλανθρωπίας, ἡ πρὸς θυσίαν προθυμία πολλῶν, ἡ πώλησις κτημάτων καὶ αἱ χρηματικαὶ ἐνισχύσεις. Ὡσαύτως χριστιανοὶ ἐγένοντο καὶ ἱερεῖς τινες (Πράξ. ζ', 7), ὡς καὶ Φαρισαῖοι (Πράξ. ιε', 5).

Οἱ πρώτοι Χριστιανοὶ ἐν Ἱεροσολύμοις παρουσίασαν ὑποδειγματικὴν ἐνότητα. «Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν καρδία καὶ ψυχὴ μία καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς πάντα κοινά... Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ἦν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων (=πωλουμένων) καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδίδοτο δὲ ἐκάστῳ καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν» (Πράξ. δ', 32—37). Ἡ χριστιανικὴ λοιπὸν ἱεροσολυμιτικὴ κοινότης εἶχε κοινοκτημοσύνην, ἀλλ' αὕτη δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα κομμουνιστικῶν ἰδεῶν, ἀλλ' ἐκουσία ἐκδήλωσις ἀγάπης. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν λόγων τοῦ Πέτρου πρὸς τὸν Ἀνανίαν: «οὐχὶ μένον (δηλαδὴ μὴ πωλούμενον) σοὶ ἔμενε καὶ πραθὲν (=πωληθὲν) ἐν τῇ σῆ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχεν;» (Πράξ. ε', 3)¹.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ οἱ μαθηταὶ Αὐτοῦ ἔζησαν βίον οἰκογενειακόν, συντηρούμενοι ἐκ κοινοῦ ταμείου καὶ συντρῶγοντες. Ἡ πρώτη χριστιανικὴ κοινότης τῆς Ἱερουσαλὴμ ἦτο συνέχεια καὶ ἐπέκτασις τοῦ κύκλου τούτου καὶ διετήρησε τὴν κοινοκτημοσύνην καὶ τὰς κοινὰς ἐστιάσεις. Ἡ κοινοκτημοσύνη ἦτο ἐκουσία καὶ οὐχὶ ἀπόλυτος, ἡ δὲ αὔξησις τῆς κοινότητος κατέστησεν ἀδύνατον τὴν διατήρησιν αὐτῆς². Ἡ χριστιανικὴ κοινότης τῆς Ἱερουσαλὴμ ἦτο ἀπ' ἀρχῆς πτωχὴ, ἀλλ' ἡ κατάστασις αὕτη ἐπεδινώθη ὑπὸ λιμοῦ. Δι' αὐτὸ αἱ ἐκτὸς τῆς Παλαιστίνης χριστια-

1. Πρβλ. Π. Μρατσιώτου, Ὁ Ἰησοῦς ἦτο σοσιαλιστής; (1925).

2. Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ἀθῆναι 1948, σ. 49.

νικαί κοινότητες ὑπεστήριξαν αὐτὴν δι' εἰσφορῶν (Πράξ. ια', 29. Γαλ. β', 10. Β' Κορ. η', 9).

Εἰς τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας, τὰς ὁποίας ἱδρυσεν ὁ Παῦλος, δὲν εἰσῆχθη ἡ κοινοκτημοσύνη, εἰσῆχθησαν ὅμως αἱ κοιναὶ ἐστιασίαι. Αὗται συνετέλουν καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν διατροφήν τῶν πτωχῶν (Α' Κορ. ια', 20 καὶ ἐξῆς) καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθησαν «ἀγάπαι»³. Οὕτως ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία δὲν ἀντιμετώπιζε κοινωνικὸν πρόβλημα.

Αἱ θρησκευτικαὶ συναθροίσεις τῶν πρώτων χριστιανῶν, περιλαμβάνουσαι μεταξὺ ἄλλων τὴν τέλεσιν τῆς Θ. Εὐχαριστίας καὶ συνδεόμεναι μετὰ τῶν «ἀγαπῶν» ἢ τῶν «δείπνων τῆς ἀγάπης», ἐγίνοντο ἐν τοῖς «οἴκοις», ἰδίως ἐν τῇ εὐρυχώρῳ αἰθούσῃ τοῦ ὑπερφίου τῶν ἀνατολικῶν οἰκιῶν, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς τελέσεως ἐν παρομοίῳ τόπῳ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, ἢ ἐν τῷ αἰθρίῳ ἢ τῷ ἀνδρῶνι τῶν ἐλληνιστικῶν ἢ ἐλληνορωμαϊκῶν οἰκιῶν. Τὸ γενικὸν ὄνομα, ὅπερ προσεδόθη εἰς τὰς τοιαύτας συναθροίσεις, ἦτο τὸ ὄνομα Ἑκκλησία. Ὁ Ἀπ. Παῦλος πολλάκις ἀποστέλλει τοὺς ἀσπασμοὺς αὐτοῦ «τῇ κατ' οἶκον Ἐκκλησίᾳ» διαφόρων χριστιανῶν καὶ τόπων (Ῥωμ. ις', 3. Κολοσ. δ', 15. Φιλημ. 1)⁴.

Αἱ «ἀγάπαι» ἦσαν αἱ πλέον συγκινητικαὶ ἐκδηλώσεις τοῦ πρωτοχριστιανικοῦ πνεύματος τῆς ἐνότητος. Τὸ ἀπλοῦν αὐτὸ ἔθιμον, τὸ ὁποῖον εἰς τινὰ μέρη διετηρήθη ἐπὶ αἰῶνας, ἦτο ἡ ἐξωτερικὴ μορφή τῆς ὀργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας εἰς μικροὺς πυρῆνας καὶ τοπικὰς ομάδας, αἵτινες ἀπετέλεσαν τοὺς προδρόμους τῶν σημερινῶν ἐνοριῶν. Τὸ ἔθιμον αὐτὸ ἐξικονίζεται βραδύτερον συγχάκις ἐν ταῖς τοιχογραφίαις τῶν κατακομβῶν, ἄλλοτε ὡς Θεῖα Εὐχαριστία καὶ ἄλλοτε ὡς σύμβολον τοῦ οὐρανοῦ δείπνου τῶν ἀγίων. Οἱ ἐρευνῆται τῶν κατακομβῶν ἔχουν δημοσιεύσει παραστάσεις τοιούτων πρωτοχριστιανικῶν γευμάτων⁵.

Μετὰ τῶν ἀγαπῶν ἦτο συνδεδεμένη ἡ τέλεσις τοῦ μυστηρίου τῆς Θ. Κοινωνίας. Οὕτως οἱ πιστοὶ «μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας, αἰνοῦντες τὸν Θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. Ὁ δὲ Κύριος προσετίθει τοὺς σφζομένους καθ' ἡμέραν ἐπὶ τὸ αὐτὸ» (Πράξ. β', 46—47).

3. Ἐπ. Ἰούδα στ. 12. Ἰγνατίου, ἐπ. πρὸς Ῥωμαίους 7,3· πρὸς Σμυρναίους 8 (Β. Στεφανίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 49).

4. Γ. Σωτηρίου, Χριστιανικὴ καὶ Βυζαντινὴ Ἀρχαιολογία, τόμ. Α', Ἀθῆναι 1942, σελ. 155-156.

5. Josef Holzner, Παῦλος, μτφρ. Ἀρχιμ. Ἰ. Κοτσώνη, Ἀθῆναι 1948, σελ. 146-148.

Ἄν ῥίψωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὴν καθ' ὅλου ζωὴν τῶν πρώτων Χριστιανῶν, ὡς αὕτη διαλάμπει ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, θὰ γοητευθῶμεν ἀπὸ τὴν ἀγίαν ἐκείνην ἀτμόσφαιραν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐξειλίσσεται ἡ καθημερινὴ ζωὴ τῶν πρώτων πιστῶν καὶ ἐτελεσιουργοῦντο τὰ ἅγια αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἐθέρμαινον καὶ συνέδουν τὰς καρδίας αὐτῶν. Πάντες ἀπετέλουν μίαν ἐνότητα ἀδιάσπαστον, ἥτις ἐξεδηλοῦτο εἰς τὰς ποικίλας πτυχὰς τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία ἐπλημμύριζε τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Ποιμένες καὶ ποιμαινόμενοι εἶχον ἓνα σκοπὸν: τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ. Πρὸς ἐπίτευξιν τούτου ἐγίνοντο τοῖς πᾶσι τὰ πάντα. Τοιοῦτοτρόπως ἡ πνευματικὴ μελωδία, ἡ ὁποία δονεῖ τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς Κ.Δ., εἶναι ἡ συνισταμένη τῶν ἤχων, τοὺς ὁποίους παρῆγον αἱ ποικιλώταται χορδαί, αἵτινες ἐπαλλοῦν ἐν ταῖς καρδίαις πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν πιστῶν. Ὁ εἰς διὰ τῆς διδασκαλίας, ὁ ἄλλος διὰ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ὁ τρίτος διὰ τῆς φιλοξένου διαθέσεως — πάντες συνετέλεσαν κατὰ δύναμιν εἰς τὴν θεμελίωσιν τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

*

Τὸ παράδειγμα τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἐμπνέῃ τοὺς χριστιανούς πάντων τῶν αἰώνων. Ἰδίως σήμερον, ὅποτε ὑπάρχει πολλὴ δυστυχία, οἱ Χριστιανοὶ δεόν νὰ μιμηθοῦν τὸ φωτεινὸν παράδειγμα τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Ἐν μιᾷ χριστιανικῇ κοινωσίᾳ δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη κοινωνικὸν πρόβλημα, ὅταν αἱ σχέσεις τῶν μελῶν αὐτῆς ρυθμίζονται ὑπὸ τοῦ κανόνος, ὅστις διεῖπε καὶ τὰς σχέσεις τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Ἡ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία εἶναι κλαστικὸν πρότυπον οὐχὶ Ἐκκλησίας πλάτους καὶ ποσότητος, ἀλλ' Ἐκκλησίας βάθους καὶ ποιότητος.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ἐφηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

«Τὸ μέγα ἱατρεῖον τῆς οἰκουμένης, τὸ ζεῦγος τοῦ Χριστοῦ τὸ πεποθημένον, τοὺς φωστῆρας τοὺς ἐκλάμποντας, ταῖς ἀγλαῖς τῶν ἰάσεων, ὑμνήσωμεν πιστοὶ μεγαλοφάνως, ἔνδον τοῦ ναοῦ αὐτῶν βοῶντες· Κύριος καὶ Ἰωάννης, οἱ χορηγοὶ τῶν θαυμάτων, καὶ ἱατροὶ τῶν νοσοῦντων, ἀγάζουσι τὰ πέρατα».

(Κοντάκιον εἰς τὴν Ἀνακομιδὴν τῶν λειψάνων
τῶν ἁγίων Ἀναργύρων Κυρίου καὶ Ἰωάννου).

ΕΠΙΧΗΜΟΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ

Εἶναι εὐτύχημα, ὅτι ἡ ἐπίσημος Ἐκκλησία καὶ σήμερον ἔχεται στερεῶς, καὶ ἐν προκειμένῳ, τῆς Βυζαντινῆς παραδόσεως. Στοιχοῦσα τῷ παραδείγματι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀναγνωρίζει τὴν τεραστίαν ἐθνικοθηρησκευτικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἀκόμη σημασίαν τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς. Ἐπειδὴ ὁμως ἐμνημονεύσαμεν τοῦ σεπτοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας Κέντρον, θεωροῦμεν σκόπιμον, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, ἵνα προτάξωμεν περικοπὰς σχετικῶν ἐπισήμων κειμένων, τ.ἔ. Ἐγκυκλίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἐν τῇ λατρείᾳ θέσιν τῆς Β. Μ. Οὕτω, ἐν ἔτει 1844 ἐγράφετο ἐν σχετικῇ Πατριαρχικῇ Ἐγκυκλίῳ: «Διὰ τῆς Β. Μ. ἡ ἅγια ἡμῶν Ἐκκλησία αἰνεῖν τὸν Θεὸν παρέλαβε καὶ ἐδιδάχθη. Αὕτη διὰ τῆς γεραρᾶς ἀρχαιότητος καθηγήσθη καὶ καθιερώθη, θεμελιωθεῖσα κανονικῶς ὑπὸ τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων καὶ πρὸ πάντων αὕτη ὑπάρχει οἰκεία καὶ ἀρμόδιος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ σεμνὸν καὶ εὐτακτὸν αὐτῆς καὶ σεβάσιμον».

Καὶ ἀλλαχού: «...Ἡ ἅγια ἡμῶν Ἐκκλησία, παραλαβοῦσα μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων δογμάτων καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τὰ σεπτὰ ἔθιμα, τάξεις τε καὶ ἀρχαίας παραδόσεις, τὰς δίκην κρῖκων ἀλύσου συγκροτούσας τὸ Ὁρθόδοξον αὐτῆς σύστημα, συνέχει σταθερῶς καὶ περικρατεῖ ἱερῶς πάντα ταῦτα ὡς ἱερὰ καὶ πατροπαράδοτα, μηδὲ μέχρι κεραιᾶς ἀνεχομένη οἰανδήποτε περὶ αὐτὰ τροποποιήσιν καὶ ἐξαλλοίωσιν, μήποτε ἐνὸς τῶν κρῖκων τούτων διασπασθέντος τῷ νεωτερισμῷ, κίνδυνος καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπιγένηται. Διὸ καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς μουσικῆς, ὡς ἀρχαιόθεν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἁγίων Πατέρων διαδοχικῶς μέχρι τῆς σήμερον διαδοθείσης καὶ καθιερωθείσης ἀπρὶξ ἐχομένη καὶ ταύτην φυλάττουσα στερεῶς, ἅτε δὴ κρῖνουσα αὐτὴν ἀρμοδίαν καὶ οἰκείαν ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ, καὶ κηδομένη, ὅπως ἡ καθολικὴ ἐνότης τῶν ἀπανταχοῦ γῆς Ὁρθοδόξων καὶ διὰ τούτου τοῦ τῶν

αὐχημάτων τῆς εὐσεβείας καλλίστου χαρακτηρίζεται, οὐδὲ μίαν ἀνέχεται περὶ ταύτην καινοτομίαν καὶ νεωτερισμόν, διακηρύττουσα ἀπαράδεκτον καὶ κατάκριτον τὴν χρῆσιν ξένης καὶ ἐκφύλου καὶ ἀλλοτρίας μουσικῆς». Ὁμοίως ἐν ἔτει 1868 ἐτονίζετο, ὅτι «τὸ ζήτημα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων, ἅτινα ἡ Ἐκκλησία δύναται νὰ ἀνεχθῆ προσβαλλόμενα, καθ' ὅσον ἐκτὸς τῶν ἄλλων σπουδαιότητων κοινωνικῶν λόγων, ἅπαντα τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἄσματα καὶ μελωδήματα, τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ὑψηλότερον διαρκές καὶ ἐμμελές κήρυγμα, συνεγράφησαν κατὰ τε περίοδον καὶ κατὰ λέξιν ἀκόμη ἐπὶ μόνῃ ταύτῃ τῆς μουσικῆς, συνεπῶς δὲ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φαλῶσι μεθαρμοζόμενα εἰς ἄλλον ξενικὸν τρόπον, χωρὶς καὶ ὁ χαρακτήρ καὶ ὁ ρυθμὸς αὐτῶν ὁ ἐμμελής νὰ μεταβληθῆ εἰς ἀλλόκοτον καὶ ἀσύστατον ψυχρότητα καὶ νεκρότητα». Διόπερ κακίζεται ἡ τάσις ἐκείνων, οἵτινες «χαίρειν εἰπόντες τῇ ἱερᾷ καὶ ἀρχαιοπαράδωτῃ ἐκκλησιαστικῇ μουσικῇ, τῇ ἐν ταῖς ἱεραῖς προσευχαῖς καὶ ἀκολουθίαις ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων τῆς εὐσεβείας καθορισθεῖσα ψάλλεσθαι ὑπὸ τῶν πιστῶν καὶ πρὸς τοὺς θεῖους ὕμνους τῆς Ἐκκλησίας ἐν ὀκτῶ ἤχοις προσηρμοσμένη, ἐπενόησαν καινοφανῆ μουσικὴν (ἐννοεῖται ἐνταῦθα ἡ τετραφωνία) ἐκλύουσαν τοὺς ἀκρωμένους καὶ μουσικὴν θεατρικὴν οὖσαν», ἀποτελοῦσαν δὲ προφανῆ ἀνατροπὴν καὶ «κατάργησιν ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς ἱερᾶς παραδόσεως...» καὶ ἄρα «ἀπαράδεκτον καὶ κατάκριτον ἐν ταῖς Ἐκκλησιαστικαῖς Ἀκολουθίαις τὴν χρῆσιν αὐτῆς...ὡς μουσικὴν οὐχὶ προσευχομένων καὶ δοξολογούντων τὸν Θεὸν ἐν εὐλαβείᾳ καὶ φόβῳ, ἀλλὰ τῶν ὡς ἐν διαχύσει εὐφρονομένων». Ἐτερον Πατριαρχικὸν ἔγγραφον τοῦ 1856 χαρακτηρίζει ὡς «ἀλλοτρίαν καὶ ἑτεροφρόνον ἀποκύημα» τὴν τετραφωνίαν. Τέλος δὲ μία ἐκ τῶν τεσσάρων ἐπὶ Ἰωακείμ Γ' ἐξαπολυθειῶν σχετικῶν Ἐγκυκλίων, συνιστᾷ εἰς τοὺς Ὁρθοδόξους «ὡς κ ὀ ρ η ν ὀ φ θ α λ μ ο ὺ νὰ τηρῶσι τὴν Ἐκκλησιαστικὴν τοῦ Ἐθνους αὐτῶν μουσικὴν, ἐὰν δὲν ἐπιθυμῶσι νὰ ἴδωσι τὸ Ἐθνικὸν καὶ Ἐκκλησιαστικὸν ἡμῶν οἰκοδόμημα, τὸ διὰ τοσοῦτων αἰώνων ἀσινές καὶ ἀλόφητον διατηρηθὲν, καταρρέον διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν ἀκρογωνιαίων αὐτοῦ λίθων».

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀγιωτάτη αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἀποφανθῆ κατ' ἐπανάληψιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, παραγγείλασα λ.χ. ἐν ἔτει 1902 πρὸς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας τῆς Ἐπικρατείας «ὅπως μεριμνήσωσιν ἐπιμελῶς ὑπὲρ τῆς τηρήσεως τῆς πατροπαράδοτου ἑλληνικῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ἣτις ἀποτελεῖ ἐν ἐκ τῶν τιμαλφεστέρων κειμηλίων καὶ παραδόσεων ἡμῶν.» καὶ καταδικάσασα «πᾶσαν καινοτομίαν». Τῷ δὲ 1906 διέταξεν «ἵνα οἱ ἱεροφάλται τοῦ λοιποῦ πάντοτε καὶ ἀπροφασίστως ψάλλωσι κατὰ τὸ ἀνάκαθεν παρ' ἡμῖν παραδεδεγμένον σεμνοπρεπὲς σύστημα τῆς Β. Μ., τῆς τετραφώνου μουσικῆς οὐδαμῶς καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἀπὸ τῆς σήμερον ἐπιτρεπομένης». Ἄλλὰ καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν εἰδικῇ ὁμίλιᾳ Μέλους αὐτῆς, δοθείσῃ κατ' ἐντολὴν αὐτῆς εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ «Παρθασσοῦ», ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον τῆς Β. Μ., διακηρύξασα ὡς ἐξοβελιστέαν παντελῶς τὴν «ἐπὶ τῇ προφάσει συγχρονισμοῦ εἰσαχθεῖσαν πολλαχοῦ εὐρωπαϊκὴν πολυφωνίαν» (ιδὲ Περιοδ. «Ἐκκλησία» 1958, σ. 490-1).

Εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐπίσημα κείμενα ἄς προστεθῆ καὶ τὸ ἱστορικὸν ἀπὸ 18-6-1954 ἔγγραφο τοῦ Ὑπουργείου Προεδρείας τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως πρὸς τὸ Ἴδρυμα Ραδιοφωνίας, προκληθὲν ἐνεργείαις τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν καὶ παραγγέλλον: «..ἵνα τοῦ λοιποῦ πᾶν ἐκκλησιαστικὸν ἄσμα ἐκ τῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιαστικῆς λατρείας μεταδίδηται (διὰ τοῦ ραδιοφώνου) μόνον εἰς τὸ καθιερωμένον βυζαντινὸν μέλος». Καὶ προσθέτει: «Οἷσθεν νοεῖται, ὅτι ἡ Εὐρωπ. Μουσικὴ δύναται νὰ ἐπιφυλαχθῆ δι' Ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν». Ἱστορικὸν ὄντως, ἀλλὰ καὶ εὐδαίμων γεγονός ἀποτελεῖ ἡ καὶ ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἀναγνώρισις αὕτη τῆς ἀξίας τῆς πατρώας Β. Μ., ἣτις ἔχει συνδεθῆ, ὡς ἐλέχθη εἰς προηγουμένα σημειώματά μας, μετὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑθνους, τὸ ὁποῖον καιρὸς εἶναι νὰ προσέξῃ κάπως περισσότερον τὴν πνευματικὴν του αὐτῆν παρουσίαν καὶ ἀτίμητον προγονικὴν κληρονομίαν. Εἰς τὴν κοσμοπολιτικὴν καταϊγίδα τῶν τελευταίων καιρῶν χρέος ὄλων μας, καὶ ἐπομένως καὶ τοῦ τὴν θέλησιν τοῦ Ἑθνους

ἐκφράζοντος ἐπισήμον Κράτους, εἶναι, ὅχι ἀπλῶς νὰ συμβάλωμεν ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν διατήρησιν ὄλων τῶν ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν παραδόσεων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν προβολὴν τούτων, πολλαπλῶς ἐνισχυομένων. Δὲν θὰ κουρασθῶμεν δὲ νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν, ὅτι ἔχει τεραστίαν σκοπιμότητα καὶ ἐθνικὴν ἀκόμη, τὸ τηρεῖν τὰ πάτρια, τὸ «ὄρια αἰῶνια μὴ μέταιρε» καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς ἱ. ὑμνωδίας. Διότι δὲν πρόκειται ἀπλῶς περὶ ἀπωλείας ἀτιμῆτων παραδόσεων, μία ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ἡ Β.Μ. (ὁπότε «κλανσόμεθα ἐκ τῆς τέφρας ἀνευρεῖν ζητοῦντες τὴν τῶν προγόνων ἡμῶν μουσικὴν», ὡς ἔγραφε μὲ πόνον ψυχῆς ὁ μουσικοδιδάσκαλος Ἰ. Ε. Σακελλαριάδης). Ἄλλ' αἱ συνέπειαι θὰ εἶναι γενικώτεραι καὶ πλέον ὀδυνηραί. "Ὅταν ἀρχίσωμεν παραβλέποντες τὸ ἔν, κατόπι ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὸ ἄλλο κ.ο.κ., «θὰ ἔλθῃ στιγμή, καθ' ἣν ἔντρομοι θὰ εὐρεθῶμεν πρὸ πλῆθους κατάρρευσεως τοῦ ὄλου ἐθνικοῦ οἰκοδομήματος».

Μὴ λησμονῶμεν δὲ τέλος, ὅτι ἔλλην καὶ δὴ πνεῦμα τιτάειον ὑπῆρξεν ὁ εἰπὼν εἰδικῶς περὶ τῆς σημασίας τῆς μουσικῆς παραδόσεως: «Τρόπον ᾧ δῆς νέον οὐ δεῖ ἐπαινεῖν. Εἶδος γὰρ καινὸν μουσικῆς μεταβάλλειν εὐλαβητέον (πρέπει δηλ. νὰ εἴμεθα πολὺ διστακτικοί), ὡς ἐν ὄλω κινδυνεύοντα» (Πλάτων).

Πρωτοσ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

«Ἐν ἀσκήσει, ἄγιε, θεοφιλεῖ διαπρέψας, Παρακλήτου δύναμιν, ἐξ ὕψους καθυπεδέξω, ζόανα καθαιρεῖν πλάνης, λαοὺς δὲ σφῆζειν, δαίμονας ἀποδιώκειν, νόσους ἰᾶσθαι: διὰ τοῦτό σε τιμῶμεν, ὡς Θεοῦ φίλον, Τύχων μακάριε».

(Ἀπολυτίκιον τοῦ ἁγίου Τύχωνος).

«Χριστοῦ σε συγγενῆ, ᾧ Ἰούδα εἰδότες, καὶ Μάρτυρα στερρόν, ἱερῶς εὐφημοῦμεν, τὴν πλάνην πατήσαντα, καὶ τὴν πίστιν τηρήσαντα: ὄθεν σήμερον, τὴν παναγίαν σου μνήμην ἑορτάζοντες, ἀμαρτημάτων τὴν λύσιν, εὐχαῖς σου λαμβάνομεν».

(Ἀπολυτίκιον τοῦ ἁγ. ἀποστόλου Ἰούδα).

Α Δ Ε Λ Φ Ι Κ Α Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Α

Ἄγαπητέ ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Θά μοῦ ἐπιτρέψῃς νά φέρω στήν κρίσι τῆς συνειδήσεώς σου καί τοῦτο. Πολλοί ἀπό τοὺς ἱερεῖς ἔφθασαν στήν ἀσέβεια, πού διεζωγράρισεν ἄλλοτε ὁ Ἰ. Χρυσόστομος. Ἔλεγε δηλαδή, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλά, πῶς στήν ἀρχή ὁ Ἱερεὺς φοβεῖται τὴν Ἁγία Τράπεζα. Σιγά-σιγά ὁμως, σὰν τὴ συνηθίσῃ, ἡ Ἁγία Τράπεζα φοβεῖται τὸν Ἱερέα... Γιατί ἀπλούστατα, ὅλα τὰ ἐπ' αὐτῆς καί τὰ ἐν αὐτῇ καί τὰ τελούμενα δὲν τὰ θεωρεῖ τίποτε. Εἶναι ὁ μπουφῆς τοῦ σπιτιοῦ του, τὸ μπαούλο του, ἓνα κοινὸ ἐπιπλο κ.τ.τ. Τ' ἀκοῦς; Φοβεῖται ἡ Ἁγία Τράπεζα τὸν Ἱερέα! Θὰ ρωτήσῃς πῶς γίνεται αὐτό; Θὰ σοῦ ἀναφέρω μερικὲς περιπτώσεις: Παρηκολούθησα, λόγῳ τῆς ιδιότητός μου, ἑκατοντάδες παπάδων στὴ Θεία Λειτουργία. Χωρὶς φυσικὰ τὴν ἐπίβλεψι τοῦ Δεσπότη, πού δὲν μπορεῖ νά βρῖσκεται ὁ ἄνθρωπος πανταχοῦ παρῶν καί νά παρακολουθῇ τὰ πάντα, ἄλλοι ἔβγαζαν τὸ καλυμμαῦχι τους καί τὸ τοποθετοῦσαν ἐπάνω στήν Ἁγία Τράπεζα. Τὸ ὀλιγώτερο. Ἄλλοι ἐδίπλωναν ἐκεῖ ἐπάνω τὰ ἄμφιά τους. Ἄλλοι, ἐδῶ πρόσεξε τώρα, ἀμέσως μετὰ τὸ «εὐλογημένη ἡ Βασιλεία» ἀπεσύροντο καί ἐστρογγυλοκάνοντο καί ἄφηναν τὸν Χριστό, μετὰ τὸν ὅποιον ἀνοιξαν ἱερὰ συζήτησι, ἀοράτως παρακολουθοῦντα τὴν περιφρονητικὴν στάσιν, μετὰ τὴν ὑβριστικὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ Ἁγίου Θυσιαστηρίου. Αὐτὰ τὰ παρακολουθοῦσε καί τὰ παρακολουθεῖ καί τὸ ἐκκλησίασμα. Γιατί, διερωτᾶται, ὁ παπᾶς ἀπεσύρθη ἀμέσως μετὰ τὸ «εὐλογημένη ἡ Βασιλεία;» Θὰ εἰπῆτε. Μήπως ἔχει τὰ νεφρά του; Μήπως ὑποφέρει ἀπὸ ρευματισμούς; Μήπως ἔχει κοιλίην; Τέλος πάντων, λόγους, πού μόλις ἐπιτρέπεται νά σταθῇ στὰ πόδια του; Ὁχι, ἀδελφέ. Διότι ἐγνώρισα ἓνα τέτοιο, πού ὄρες ὀλόκληρες τὴν παραμονὴ τῶν Φώτων, πού ἀγιάζουν τὰ σπίτια, ἔτρεχε σὰν νεανίας τοῦ καλοῦ καιροῦ, σὰν Μαραθῶνεις δρομεῖς, νά προφθάσῃ τὸ ἡλιοβασιλευμα. Οὔτε νεφρά, οὔτε κόπωση ἠσθάνετο. Γιὰ τὸ μαμωνᾶ δὲν ἐλογάριαζε οὔτε βροχή, οὔτε λάσπες. Καί ὁμως αὐτὸς εἶχε τὴν κακὴ συνήθεια νά ἀποσύρεται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Θυσιαστήριον καί νά ξαπλώνῃ στήν πολυθρόνα καί νά σηκώνεται, ὅταν ἐρχότανε ἡ σειρὰ τῆς ἐκφωνήσεως, μετὰ τὰ «εἰρηνικά» τοῦ Διάκου. Κακὸν αὐτό; Κάριστον ἀγαπητέ μου. Συζητᾶς μ' ἓνα πρόσωπο καί σὲ προσέχει στὰ μάτια καί στὸ στόμα. Ὅταν στὸ πέρασμα ἐνὸς γνωστοῦ σου τὸ παρατήσῃς χωρὶς λόγο καί στρώσῃς μετὰ κεῖνον τὸν περαστικὸ φιλοκουβέντα κι' ἀφίσης νά περιμένῃ ὁ κύριος συζητητῆς σου, τότε δὲν θὰ κινήσῃς τὴν

ἀγανάκτησί του; Ἀσφαλῶς καὶ δικαίως. Ἐδῶ ἐκάλεσες τὸν Κύριον τῶν κυρίων καὶ τὸν Βασιλέα τῶν βασιλέων νὰ παραστή ἐν Τριαδικῇ Ἐνότητι στὸ Μυστήριον. Εὐθὺς ὡς παρευρέθη, ἐσὺ γυρίζεις τὰ νῶτά σου καὶ ξαπλώνεσαι στὴν πολυθρόνα γιὰ νὰ βυθισθῆς ἢ στὰ βιοτικά ἢ νὰ στήσης κουβεντολόγι με κανένα σπουδαῖο πολυγάλακτο ἐνορίτη σου ἢ καὶ με ἄλλον συνάδελφό σου, ποὺ δὲν λειτουργεῖ. Δὲν καταλαμβαίνεις πὼς θὰ τραβήξῃς τὴν ὀργή τοῦ Θεοῦ ἐπάνω σου, ἀδελφέ, γι' αὐτὴ σου τὴ βρισιὰ καὶ τὴν ἀσέβεια; Δὲν ὑπολογίζεις τὸ μέγεθος τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ζημιᾶς, ποὺ γίνεται στὸ ἐκκλησιασμά σου, ποὺ παρακολοθεῖ καὶ τὸν τρόπο καὶ τὴ δύναμι ποὺ θὰ βῆξῃς ἀκόμη; Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ, ποὺ τὰ ἴδια μου τὰ μάτια εἶδαν. Ἄλλος, πάλι, σὰν τελειώσῃ τὴν ἐκφώνησι ἢ κάποια εὐχή, ἀντὶ νὰ παραμῆνῃ με καρφωμένα τὰ μάτια στὸν Ἐσταυρωμένο, ἀκίνητος τελείως, στρέφει τὰ ὀπίσθια, ἀκουμπάει τὸ κορμί του στὴν Ἁγία Τράπεζα, καὶ χαζεύει πρὸς τὸν Ναό, παρακολουθῶντας ποῖς μπαίνει καὶ ποῖς βγαίνει, λές καὶ βρίσκειται στὸ θεωρεῖο κάποιου λαϊκοῦ θεάτρου καὶ παρακολοθεῖ τὴν παράστασι. Αὐτὸ εἶναι σωστό; Ὁχι. Καὶ ὅμως γίνεται καὶ ἀπὸ ὀφφικιοῦχους ἀκόμη μορφωμένων Κληρικών, ποὺ προϋποτίθεται πὼς δὲν ἀγνοοῦν ποιοὶ εἶναι, ποῦ εὐρίσκονται καὶ τί φρικτὲς εἶναι οἱ στιγμὲς τῆς Θείας Λειτουργίας. Κάτι ἄλλοι, ἐπίσης, στηρίζονται κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία με τὰ δύο τους χέρια ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης, σὰν ἐκείνους τοὺς σπουδαιοφανεῖς Δικηγόρους ἢ κοσμικοὺς ρήτορας, ποὺ ὀμιλοῦν στὶς αἵθουσες τῶν διαλέξεων με τὸ κεφάλι ψηλά, χωρεῖς ν' ἀντιλαμβάνονται πὼς ἡ Ἁγία Τράπεζα δὲν εἶναι δικανικὴ ἔδρα ἢ κοσμικὸ βῆμα γιὰ νὰ τυχαίη τέτοιας μεταχειρίσεως καὶ χωρὶς νὰ συλλογίζονται, πὼς οὔτε ὁ Ἐσταυρωμένος μένει εὐχαριστημένος, πρὸ τῆς ἀλαζονικῆς αὐτῆς στάσεως τοῦ Λειτουργοῦ του, στάσεως ἐωσφορικῆς. Ὁ Ἱερεὺς με συναίσθησι, σταυρώνει τὰ χέρια του, κυττάζει ἴσια, μένει ἀκίνητος καὶ βαρὺς σὰν σίδηρο καὶ σὰν μολύβι, γιὰ τὸσα μάτια ἀνθρώπων καὶ Ἀγγέλων εἶναι φακοὶ φωτογραφικοὶ καὶ δὲν μποροῦν αὖριο νὰ διαψεύσουν οἱ δρᾶσται τὰ φαινόμενα αὐτά, ποὺ θὰ παρουσιασθοῦν σὰν τεκμήρια καὶ στὰ μάτια τῆς ἴδιας τους ψυχῆς, σὰν σώματα ἐγκλήματος κατὰ τὴν δικαίαν τοῦ Κυρίου μας κρίσιν. Μερικοὶ πάλιν, ἄλλου εἶδους παπάδες αὐτοί, ἀντὶ νὰ λειτουργοῦν καὶ νὰ χρησιμοποιοῦν τὴ φυσικὴ τους φωνή, ποὺ σηκώνουν τὰ φωνητικὰ ὄργανά τους, ὅπως ἔχουν διαπλασθῆ, ἀλλάζουν, μεταβάλλουν, ἀλλοιώνουν κυριολεκτικὰ τὸ χρῶμά της, τὴ χροιά της καὶ τὴν κάνουν ἐντελῶς ἀγνώριστη. Καὶ εἶναι ἄλλη ἢ χροιά τῆς φωνῆς τους κατὰ τὰ εἰρηνικά, ἄλλη κατὰ τὰς ἐκφωνήσεις, ἄλλη κατὰ τὰς διαφόρους θέσεις τῆς Θ. Λειτουργίας.

γίας. "Αν μάλιστα προσθέσης και μερικούς με τις... κορώνες τους, τότε θα έχης συμπληρωμένη μελοδραματική παράστασι στο 'Ιερό Βήμα, σε ώρες και στιγμές που ή ψυχή έχει ανάγκη μιᾶς κατανύξεως, μιᾶς ιερᾶς συγκινήσεως, έχει ανάγκη να προσευχηθῆ και ὄχι ν' ἀκούση μεγάλους ἐκτελεστάς τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς ἢ οἰασδήποτε "Όπερας. "Ἐτσι τaráσσουν συθέμελα τὸ ἱερόν καθεστῶς και προκαλοῦν ἀηδία και ἀγανάκτησι με μιᾶ προδιατεθειμένη νὰ ἔλθῃ σ' ἐπαφή με τὸ Θεῖο ψυχή και νὰ ζητήσῃ τὸ λυτρωμὸ ἀπὸ τὰ βάσανά της. Τί ζητᾶς νὰ ἐπιτύχῃς, πατᾶ μου, μ' αὐτὲς τις ἀπαράδεκτες (δημιουργίες) ρώτησε κάποτε ἓνα μουστακοφόρο γεροντάκι τοῦ παλαιοῦ τῆς νοσταλγίας μας καιροῦ, ἓναν μοντέρνο 'Ιερέα. Καὶ ἐκεῖνος ἀπήντησε, πῶς δὲν εἶναι ὄστρακο νὰ παραμῆνῃ σὲ ἀποστεωμένα βυζαντινὰ σχέδια και μουχλιασμένες πατρογονικὲς συνήθειες! "Ὁ κόσμος, εἶπε, ἐξελίσσεται, τρέχει μπροστὰ σὰν τὸ νερό, δὲν γυρίζει πίσω... Καὶ ἐπειδὴ τέτοιες ιδέες ἔτρεφε στὸ μυαλό του, ὅπως και τὶς ἐφήρμοζε, ψαλίδιζε τὰ γένια του βαθειά-βαθειά, ὥσπου νὰ μείνῃ μούσι, ἔκοβε τὰ μαλλιά του «ἄλα γκαρσόν», ξύριζε τὸ σβέρο του και τώρα, ἔμαθα, ἔβαλε και ὠρολόγι στὸ χέρι!... Καὶ λέγω, πῶς αὐτὰ ἔλεγε και αὐτὰ ἐφήρμοζε, γιατί δὲν εἶμαι τώρα ἐκεῖ που δρᾶ... "Ἄλλᾶ, ποῖο πρῶτο και ποῖο δεύτερο νὰ θυμηθῶ και νὰ καταχωρήσω. Σύμφωνα με τὸ σημειωματᾶρι μου πρέπει νὰ γραφῆ τόμος ὀλόκληρος γιὰ τὶς τοιοῦτου εἶδους ἀθλιότητες που, εἶπα, προκαλοῦν τὸ ψυχολογικὸν φαινόμενον τῆς ἀπωθήσεως και ὀδηγοῦν στὴν ἄρνησι. Δὲν μᾶς ἀρκοῦν τὰ φῖδια τῶν αἰρέσεων, που τρύπωσαν στὶς ἐνορίες μας και πριονίζουν τὸ δένδρο τῆς 'Ορθοδοξίας, ἔχουμε τώρα και ὀρισμένους 'Ιερεῖς, που ξηλώνουν με τὴν ὄλη τους διαγωγή και ἐμφάνισι τὴν πνευματικὴν δαντέλλα, που κοσμεῖ τὴ λατρεία μας και κρατεῖ καρφωμένα τὰ μάτια μας και τὴν καρδιά μας στὴν οὐσία, ἀφοῦ εἴμεθα ἄνθρωποι και ἔχουμε ἀνάγκη τῆς 'Ιερᾶς Παραδόσεως, σὰν ἐρμηνευτικὸ κλειδί τῶν ὄσων αἱ Γραφαὶ και οἱ 'Αρχαῖοι Πατέρες μᾶς ἐκλήρο-δότησαν γιὰ τὴ σωτηρία μας. Γιὰ μᾶς τὰ παραπάνω ἀσεβῆ και αὐθαίρετα εἶναι ὄχι μονάχα ἀπαράδεκτα, ἀλλὰ και κανονικῶς διώξιμα. Εἶναι τοῦ Δαίμονα ὑποβολαὶ νὰ διαλύσῃ τὴν 'Εκκλησία τοῦ Χριστοῦ, νὰ ποντίσῃ τὴν 'Ιερὴν Κιβωτὸ στὴ θάλασσα τῆς κοσμικῆς πλήμμυρας, νὰ ἀποχρωματίσῃ τὴν ὄλη τῆς λειτουργίας μας διεξαγωγή ἀπὸ τὸ γλυκὸ χρῶμα που δίνει τὸ τυπικὸ της, νὰ καταργήσῃ κάθε συμβολισμὸ τῆς ἀμφοίσεως, και νὰ κατεβάσῃ τὰ βάθη και τὸ ὕψος τῆς δικῆς μας λατρείας στὴν προτεσταντικὴ, στεγνὴ ἐπιφάνεια, που ὄχι ἀπλῶς μυρίζει βαρειά ἀπὸ τὴν ὁσμὴ τῆς κοσμικότητος, ἀλλὰ και ὀδηγεῖ κατ' εὐθείαν στὴν κόλασι. Καὶ εἶναι λυπηρό, ἀδελφέ, ἐμεῖς, που ὀρχιστήκαμε νὰ σταυρώσουμε

τὸν κόσμον καὶ νὰ σταυρωθοῦμε πρὸς δόξαν τοῦ Ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, ν' ἀφίνουμε νὰ μπαίνη στὰ μυαλά μας τὸ δαιμονικὸ πνεῦμα τῆς κοσμικότητος καὶ τῆς ἀσεβείας. Δὲν ξέρεις, ὅτι μεγαλύτερη ζημιὰ φέρνει ἓνας παπᾶς μὲ τὴν ἀπροσεξία του, παρὰ χιλιάδες κοσμικοὶ μὲ τίς φλυαρίες τους; Πρόσεχε γιατί, ἐπιναλαμβάνω, ἡ Ἁγία Τράπεζα δὲν εἶναι τὸ ντιβάνι σου, ἀλλὰ φωτιά!...

Ἄς συζητήσουμε τώρα καὶ γιὰ κάτι σχετικὰ ἀκόμη.

Μὲ ἀγάπη Χριστοῦ Χ.

ΣΗΜ. — Τὰ ὑπὸ τοῦ γράφοντος τὰ «Ἀδελφικὰ Γράμματα» ἐκλεκτοῦ συνεργάτου τοῦ «Ἐφημερίου» Χ. ἀναφερθέντα περὶ ἱεροψαλτῶν τινῶν, ἐχόντων βίον ὅλως ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸ ἱερόν των λειτουργήματα, ἀσφαλῶς οὐδόλως ἀνεφέροντο εἰς τὴν ὁλότητα τοῦ σώματος τῶν ἱεροψαλτῶν, ἀλλ' εἰς μεμονωμένα παραδείγματα, ἅτινα ὁ συνεργάτης τοῦ «Ἐφημερίου» ἔχει ὑπ' ὄψιν του, ἐκ τῆς μακρᾶς πείρας του ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ὑπαίθρῳ. Ἡ μνεῖα δὲ αὐτῶν δὲν ἐγένετο μὲ σκοπὸν νὰ κατηγορηθῇ ἢ κατὰ πάντα συμπαθῆς τάξις τῶν ἱεροψαλτῶν, ἀλλ' ἵνα γίνῃ ὑπόδειξις εἰς τοὺς εὐλαβεστάτους ἐφημερίους, οἵτινες εἶναι προϊστάμενοι ἰ. Ναῶν, νὰ προσέχουν εἰς τὸ ποιὸν τῶν συνεργατῶν των. Τοῦτο ἄλλωστε ἀπαιτεῖ καὶ τὸ συμφέρον αὐτῆς τῆς τάξεως τῶν ἱεροψαλτῶν. Δὲν εἶναι ὀρθὸν δι' ὀλίγα τινὰ κακὰ παραδείγματα ἱεροψαλτῶν νὰ παρέχηται ἀφορμὴ εἰς διαφοροὺς καλοθελητὰς νὰ κατηγοροῦν ὀλόκληρον τὴν τάξιν αὐτῶν, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων πράγματι εἶναι «κατὰ πάντα ἄξιοι τῆς ἀποστολῆς των, σεμνοὶ λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου, τίμιοι οἰκογενειάρχαι, χρηστὰ μέλη τῆς κοινωνίας», ὡς τονίζει εἰς σταλεῖσάν πρὸς τὸν «Ἐφημέριον» ἐπιστολὴν ὁ λαμπρὸς «Πανελλήνιος Σύλλογος Ἱεροψαλτῶν «Ῥωμανὸς ὁ Μελεθδὸς καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός». Ὡστε τὸ νὰ γίνῃται σύστασις εἰς τοὺς ἱερεῖς νὰ προσέχουν εἰς τὸ ποιὸν τῶν ἱεροψαλτῶν ἐν τελευταία ἀναλύσει προστατεύει τὴν τάξιν τῶν ἱεροψαλτῶν καὶ οὐδόλως στρέφεται ἐναντίον αὐτῆς.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ «ΦΙΛΟΘΕΟΝ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΝ»
ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΗ
ΕΠΙΣΤΑΣΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ

Ἐπάρχουν δῶρα, πὺ μποροῦμε νὰ τὰ δεχώμεθα,
ἄλλα ὅμως ὄχι.

Ὁ Ἀβραάμ ἐπιστρέφει νικητῆς καὶ τροπαιοῦχος ἀπὸ τὴν καταστροφὴ τοῦ Χοδολλογομόρ καὶ τῶν ἄλλων βασιληάδων, πὺ ἐπολέμησαν μαζί του. Ἐβγῆκε δὲ νὰ τὸν προῦπαντήσῃ ὁ βασιληᾶς Μελχισεδὲκ Σαλήμ καὶ τοῦ προσέφερε γιὰ δῶρα, σάν θριαμβευτῆ, ψωμιὰ καὶ κρασί.

Ἐβγῆκε κατόπιν καὶ ὁ βασιληᾶς τῶν Σοδόμων, καὶ ἀπὸ εὐχαρίστηση μονάχα πὺ ἐξαναγύρισαν ἐλευθερωμένοι οἱ ἄνθρωποί του, πὺ ὁ Ἀβραάμ τοὺς ἐξεσκλάβωσε ἀπὸ τοὺς ληστὲς ἐκείνους, ἐπρόσφερε κι' αὐτὸς στὸν ἐλευθερωτῆ τους, σάν δῶρο ὑποχρεωτικό, ὅλα τ' ἄλογα τῆς χώρας του. «κάθε ἵππο» (Γεν. ιδ', 1-2).

Ὁ Ἀβραάμ ὅμως τὰ μὲν δῶρα τοῦ βασιληᾶ Σαλήμ τὰ δέχθηκε, τοῦ βασιληᾶ ὅμως τῶν Σοδόμων τ' ἀρνήθηκε. Γιατί λοιπὸν τῶκαμε αὐτό; Τὰ δῶρα τοῦ δευτέρου ἦτανε, κατὰ κάποιον τρόπο, σωστότερο νὰ τὰ δεχθῆ, κι' ὄχι τὰ δῶρα τοῦ πρώτου. Ἐπειδὴ ἐκεῖνα ἦτανε σάν μιὰ ἀνταμοιβὴ τῶν ἀγώνων τοῦ Ἀβραάμ, καὶ σάν λύτρα καὶ σῶστρα νὰ εἰποῦμε, πὺ τοῦ ἐδίονταν ἀπὸ εὐγνωμοσύνη γι' αὐτοὺς πὺ ἀπελευθέρωσε ἀπὸ τὸν Χοδολλογομόρ. Ἐνῶ τ' ἄλλα δὲν ἦτανε παρὰ μιὰ ἀπλή βασιλικὴ προσφορά· καὶ τὸ πολὺ πολὺ μιὰ ὁμολογία εὐγενικῆ τῆς ἀνδραγαθίας τοῦ Ἀβραάμ.

Δὲν ὑπῆρχε κανένας λόγος νὰ δεχθῆ ὁ Ἀβραάμ δῶρα ἀπὸ τὸν Σαλήμ. Ἐνῶ ἀπὸ τὸν βασιληᾶ τῶν Σοδόμων εἶχε· γιατί τὸν ἐβοήθησε· κι' ἐπειδὴ τὸν ὠφέλησε πολὺ, μὲ τὸ νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία καὶ ἀπὸ τὸν ἐξανδραποδισμό τοὺς ὑπηκόους του.

Ἔτσι φανερόνεται τὰ πράγματα. Τὰ λιτὰ ὅμως δῶρα τοῦ ἱερέα τοῦ Ὑψίστου, «ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος», ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑπερφυσικὸ καὶ ἀπόρητο μυστήριον ποῦ ὑποδηλώνεται σ' αὐτὰ, ἦτανε δείγματα γεμᾶτα ἀπὸ εἰλικρίνεια, ποῦ ἐφανερώσαν εὐγνωμοσύνη καὶ μιὰ τίμια διάθεση. Τὰ δῶρα ὅμως τοῦ Σοδομίτη βασιλεῦς, «ὄλα τ' ἄλογα», ἦτανε μιὰ περιέργη καὶ ξιππασμένη προσφορά, ποῦ ἐφανερώσε μιὰ διάθεση νὰ ξεπληρώσῃ τὸ καλὸ ποῦ τοῦκανε. Κι' ὁ Ἀβραάμ, ποῦ εὐχαριστήθηκε κι' ἐχάρηκε ὅταν εἶδε νὰ τιμᾶται ἀπὸ τὸν πρῶτον, «μὲ τὸν ἄρτον καὶ μὲ τὸν οἶνον» ἢ ἀρετῇ, δὲν ἀνέχθηκε νὰ βλέπῃ τὸ δεύτερον νὰ πιστεύῃ πὼς μπορούσε νὰ τὴν ἐξαγοράσῃ μὲ δῶρα.

Κι' ἐνῶ ὁ βασιλεὺς Μελχισεδὲκ ἐπρόσφερε «ἄρτον καὶ οἶνον», ἀπὸ τ' ἀγαθὰ δηλαδὴ ποῦ εἶχε μέσα στὸ σπίτι του, ὁ βασιλεὺς τῶν Σοδόμων ἐχάριζε «ὄλα τ' ἄλογα». Πόσα ὅμως ἄραγες ἀπὸ τ' ἄλογα ἐκεῖνα ἦτανε δικὰ του; Τὰ περισσότερα ἦτανε περιουσία ποῦ τὴν ἐπῆρε ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του, ποῦ αἰχμαλωτίσθηκαν καὶ ποῦ εἶχανε λεηλατηθῆ φοβερὰ.

Ὁ Ἀβραάμ δὲν ξεχωρίζει μόνον τὴν διάθεσιν αὐτῶν ποῦ ἔκαναν τὴν προσφορά, ἀλλὰ καὶ τὰ δῶρα ποῦ προσέφεραν. Ἀπὸ τέτοια χέρια οὔτε δῶρα θέλει, οὔτε καὶ ἀμοιβὴ καταδέχεται. Μὴ γένοιτο, εἶπε νὰ κρατήσω καὶ μιὰ τρίχα ἀπὸ τὰ πράγματά σου: «νὰ πάρω τίποτε δικό σου, ἀπὸ σπάγγον ἕως ἓνα σφυρί». Δὲν θέλω νὰ καυχθῆς αὐριο, πὼς ἐγένηκες ἐσὺ αἰτία, γιὰ νὰ πλουτίσω ἐγώ. «Γιὰ νὰ μὴν πῆς, ὅτι ἐγὼ τὸν ἔκαμα τὸν Ἀβραάμ πλούσιον» (Γεν. ιδ', 23).

Ἀπ' αὐτὸ διδασκόμεθα, ὅτι οὔτε κάθε δῶρον ποῦ μᾶς προσφέρεται πρέπει νὰ τ' ἀποδιώχνωμε, οὔτε καὶ νὰ δεχώμαστε ἀνεξέταστα κάθε δῶρον. Ἀλλὰ πρέπει ὁ καθένας νὰ λογαριάζῃ στοχαστικὰ κι' αὐτὰ ποῦ τοῦ δίνουν, κι' αὐτὸν ποῦ τὸ δίνει, μὰ καὶ τὸ σκοπὸ καὶ τὴ σημασία τῆς δωρεᾶς.

**Οἱ ἀνώτεροι, μὲ τὸ παράδειγμά τους,
ἐμπνέουν τοὺς κατώτερους.**

Προκαλεῖ τὸ θαυμασμὸ τοῦ καθενός, πῶς ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ ὑπηρέτες τοῦ Ἀβραάμ, κι' αὐτοί, ποὺ εἶχανε γεννηθῆ μέσα στὰ ὑποστατικά του, μὰ κι' αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ξενοχωρίτες σκλάβοι του, ποὺ τοὺς εἶχε ἀγορασμένους, καὶ γενικὰ ὅλοι οἱ ἄνδρες ποὺ ἦτανε στὴ δούλεψή του, ἐστέρξανε νὰ περιτμηθοῦνε τὴν ἴδιαν ἡμέρα, χωρὶς νὰ φανερώσουνε καὶ τὴν παραμικρότερην ἀντίδραση. Καὶ πῶς ὅλοι τους, μικροὶ μεγάλοι, ὑποφέρανε τὴν ἡμέρα ἐκείνη τὸν πόνο ἀπὸ τὴν ὀδυνηρὴν ἐκείνη πληγῆ, χωρὶς δυσκολία καὶ μὲ δίχως παράπονο.

Ἀπ' αὐτό, πρέπει νὰ βγάλῃ κανεὶς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ἀβραάμ εἶχε σπιτικούς ὑπηρέτες καὶ δούλους πολὺ πιστοὺς καὶ πολὺ ἀφωσιωμένους καὶ πειθαρχικούς. Ἐγὼ ὅμως συλλογιέμαι ἐδῶ καὶ τὴ δύναμη ποὺ ἔχει τὸ καλὸ παράδειγμα.

Πρῶτος ὁ Ἀβραάμ ὑπέφερε τὴν σκληρὴν αὐτὴ πληγῆ, κι' ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸν ὁ Ἰσμαήλ, τὸ παιδί του. Ὅταν λοιπὸν εἶδε τὸ προσωπικὸ του, ὅτι ὁ Ἀβραάμ πρῶτος αὐτὸς ἐδοκίμασε ἐπάνω του τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ, ἐδεχθήκανε πρόθυμα νὰ τὸ ἐφαρμόσουνε καὶ αὐτοὶ στὸν ἑαυτὸ τους. «Περιετιμήθησαν ὁ Ἀβραάμ καὶ ὁ Ἰσμαήλ τὸ παιδί του» λέγει ἡ Γραφή (Γεν. ιζ', 23—27). Δὲν ἐδείξανε λοιπὸν καμμιά δυσκολία νὰ μιμηθοῦνε τοὺς κυρίους τους καὶ ὅλοι οἱ ἄνδρες ἀπὸ τὸ ὑπηρετικὸ του προσωπικὸ, καὶ μὲ τὴ σειρά τους ἐκάμανε κι' αὐτοὶ περιτομή. Καὶ ὅπως εἶπαμε, ὄχι μονάχα οἱ σπιτογεννημένοι ὑπηρέτες του, μὰ κι' αὐτοὶ ποὺ τοὺς εἶχεν ἀγοράσει στὰ σκλαβοπάζαρα γιὰ τὴ δουλειά του «καὶ οἱ ἀργυρώνητοι ἀπὸ ἄλλα ἔθνη» (Γεν. ιστ', 26).

Μεγάλον εἶναι τὸ δίδαγμα! Ἀλλὰ καὶ μεγάλη πραγματικὴ εἶναι ἡ δύναμη τοῦ παραδείγματος, ὅταν μάλιστα προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους μας. Θέλεις

νά φοβοῦνται τὸ Θεὸ ὅλοι ὅσοι εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγησί σου; Πρῶτος ἐσὺ πρέπει νά φοβᾶσαι τὸ Θεό, καὶ μὲ τὰ ὅσα πράττεις, νά τὸ φανερώνης πῶς τὸν φοβᾶσαι. Θέλεις νά εἶναι οἱ κατώτεροί σου καὶ οἱ ὑποτακτικοί σου δίκαιοι καὶ πρόθυμοι καὶ σωστοὶ καὶ φρόνιμοι καὶ ἐγκρατεῖς; Καὶ γιὰ νά τὸ ποῦμε ἀπλούστερα, νά τηροῦνε πιστὰ τὶς ἐντολές σου; Πρῶτος ἐσὺ νᾶσαι τέτοιος καὶ νά δίνης ἐσὺ πρῶτος τὸ καλὸ παράδειγμα, πὺ εἶσαι καὶ ὁ πρῶτος στὴν τάξη καὶ στὴν ἱεραρχία! Θέλεις νά προσεύχωνται; Νά προσεύχεσαι! Θέλεις νά νηστεύουνε; Νήστευε! Θέλεις ν' ἀγρυπνοῦνε; Ν' ἀγρυπνᾶς πρῶτος ἐσὺ! Κι' ἂν περιτηθηῖς, νά μὴν ἔχης καμμιὰν ἀμφιβολία, πῶς θὰ τὸ κάμουνε πρόθυμα κι' αὐτοί!

**Διαφορὰ τοῦ γέλοιου τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῆς Σάρρας
κι' ἐνὸς πιστοῦ ἀπὸ ἕναν ἄπιστο.**

Σὰν ἄκουσε ὁ Ἀβραάμ τὴν ἀναγγελία, πῶς ἡ Σάρρα θὰ τοῦ κάμῃ ἀρσενικὸ παιδί, ἄρχισε νά γελά. Καὶ ἡ Σάρρα πάλι, μόλις ἄκουσε πῶς θὰ γεννήσῃ, ἐγέλασε κι' αὐτὴ (Γεν. ιη', 12). Ἀλλ' ὁ μὲν Ἀβραάμ δὲν κατακρίθηκε γιὰ τὸ γέλοιό του. Ἡ Σάρρα ὅμως κατακρίθηκε, ἐπειδὴ ἐγέλασε. Καὶ ἡ αἰτία, στοχάζομαι εἶναι, ἐπειδὴ τὸ γέλοιο τοῦ Ἀβραάμ προῆλθε ἀπὸ ἐκπληξῆς κι' ἀπὸ θαυμασμό, κι' ὄχι ἀπὸ ἀπιστία. Τὸ γέλοιο ὅμως τῆς Σάρρας ἦτανε γέλοιο δισταγμοῦ καὶ ἀπιστίας, κι' ὄχι ἀπλῶς θαυμασμοῦ καὶ ἐκπληξῆς.

Ὁ Ἀβραάμ, μόλις ἄκουσε τὸ μῆνυμα, πῶς θ' ἀποκτήσῃ γιὺ «ἐσκυψε μὲ ταπείνωσῃ κι' ἐγέλασε». Κι' ἐστοχάσθηκε μέσα του καὶ εἶπε· «μέγας εἶσαι Κύριε! Τώρα στὰ ἑκατό μου χρόνια θ' ἀποκτήσω παιδί· καὶ ἡ Σάρρα στὰ ἐνενήντα τῆς θὰ γεννήσῃ!» (Γεν. ιζ', 17).

Μόλις τὸ πρωτάκουσε τὸ μῆνυμα, τὸ πίστεψε. Κι' ἐπειδὴ ἀκριβῶς τὸ πίστεψε, ἔσκυψε πρὸς τὴ γῆ μὲ τα-

πείνωση· σάν νάθελε νά δείξη ἔτσι τήν εὐγνωμοσύνη του σ' αὐτόν, πού τοῦστελλε κληρονόμο· καί μέ ἀπόλυτη πεποίθηση, πώς θά τοῦ τόν ἔδινεν ὁ Θεός. Κι' ἔπειτα, μόλις τῶβαλε καλά καλὰ στό νοῦ του, ἐσάστισεν ἀπό θαυμασμό γιά τὸ παράδοξο τοῦ πράγματος· κι' ἐγέλασε κατευχαριστημένος καί καταχαρούμενος.

Κι' ὅτι ἔτσι εἶναι τὸ πράγμα, μᾶς τὸ πληροφορεῖ κι' ὁ ἀνώνυμος Ἑρμηνευτής, πού γράφει: «Ἐχάρηκεν, ἐπειδὴ ἐπίστεψεν, κι' ὄχι βέβαια ἀπὸ ἀπιστία. Γιατὶ αὐτὸ σημαίνει τὸ ἐγέλασε. Γι' αὐτὸ ἔσκυψε καί πρὸς τῇ γῆ ταπεινά». Ἔτσι ἐπίσης ἐξηγεῖ καί ὁ θεῖος Χρυσόστομος τὸ γέλοιο τοῦ Ἀβραάμ: «Εἶδε —λέγει— τὸ μεγαλεῖο τῆς ὑπόσχεσης· καί θαμπωμένος ἀπὸ τὴν ἀπροσμέτρητη δύναμη κι' ἀπὸ τὸ ἔλεος ἐκείνου πού τοῦστελλε τὸ μήνυμα, ἔσκυψε, μέ ταπεινωσύνη, κι' ἐγέλασε· τὸν ἐπλημμύρισεν δηλαδὴ ἡ χαρά».

Ἡ Σάρρα ὅμως, μόλις ἄκουσε τὸ εὐχάριστο μήνυμα τοῦ μελλομένου τοκετοῦ της, δὲν βλέπομε νᾶσκυψε κι' αὐτὴ ταπεινά, ὅπως τῶκαμεν ὁ Ἀβραάμ, γιά νά εὐχαριστήσῃ αὐτόν πού τῆς ἔστελλε τὴν εἶδηση τῆς μεγάλης αὐτῆς εὐεργεσίας· οὔτε κι' ἔδωκε κανένα ἄλλο σημάδι, πὼς ὅταν ἐπληροφορήθηκε τὸ πράγμα τὸ πίστεψε. Καί τόσο μονάχα βλέπομε, πὼς ἀπίστησε καί πὼς ἐγέλασε: «Ἐγέλασε δὲ ἡ Σάρρα, καί εἶπε μέ τὸ νοῦ της! Χρόνια καί χρόνια δὲν μοῦγινεν, ὡς τώρα, αὐτὸ τὸ πράγμα. Καί θά γίνῃ τώρα, πού ὁ ἄνδρας μου εἶναι πλέον πολὺ γερασμένος!» (Γεν. ιη', 12).

Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐσκέφθηκε ν' ἀποδώσῃ τὸ γέλοιο τῆς Σάρρας, ὄχι στὴν ἀπιστία της στό μήνυμα τοῦ ἀγγέλου, ἀλλὰ σὲ κάποια ντροπὴ της· καί σὲ κάποια συστολὴ της, πού δὲν εἶχε πάντως τῇ θέσῃ της. Γιατί, ὅπως λέει, σάν γρηὰ πού ἦτανε, καταντροπιᾶσθηκε, ὅταν ἐσκέφθηκε πὼς θᾶπρεπε νά μεσολαβήσῃ πλάγιασμα μέ τὸν ἄνδρα της: «Νομίζω πὼς ἐγέλασε, ὄχι γιὰτὶ δὲν ἐπίστεψε στὸν Ἀγγελο, ἀλλ' ἐπειδὴ

συλλογίσθηκε, πώς γιά νά γίνη μητέρα, θάπρεπε νά πλαγιάση μέ τόν άνδρα της· κι' αυτό τήν έκαμε νά ντραπή».

Οί άλλοι έρμηνευτές παραδέχονται, πώς τό γέλοιο τής Σάρρας ήτανε φανέρωμα άπιστίας, πού είχε τή βάση της, έπάνω στα περασμένα χρόνια και στην υπερώριμη ήλικία και του έαυτου της και του άνδρα της, όπως τό έρμηνεύει ο Προκόπιος, ο οποῖος και προσθέτει, ότι «μέ τό νά έλέγξη τ' άπόκρυφα βάθη τής καρδιάς τής Σάρρας, τήν ώδήγησε στην πίστη· γιατί άποδείχθηκε, πώς έχει τή δύναμη νά πραγματοποιή τό καθετί πού υπόσχεται».

Και ή κατάκριση κι' ο έλεγχος πού τής έγινε, είναι μια ισχυρή άπόδειξη, πώς ή Σάρρα άκουσε, μέ δισταγμό και μέ κάποιαν άπιστία, τήν υπόσχεση πώς θα συλλάβη, και πώς θα τεκνοποιήση· «Και είπεν ο Κύριος προς τόν 'Αβραάμ· έγάλασεν ή Σάρρα στο μήνυμα πού έστειλα, και είπε μέσα της· μά πώς είναι δυνατό νά κάμω έγώ παιδί; 'Εγώ πλέον έχω γεράσει!» (Γεν. ιη', 13).

Κατακρίθηκε λοιπόν ή Σάρρα, επειδή είπε: — Μά άληθινά θα κάμω έγώ παιδί; Δέν έθεώρησε δηλαδή τήν υπόσχεση σοβαρή κι' άληθινή. Και γι' αυτό τό λόγο και κατακρίθηκε, μά κι' έδιδάχθηκε τό μεγαλειο τής δύναμης του Θεού. «Κανένas λόγος δέν είναι άδύνατος κοντά στο Θεό» (Γεν. ιη', 15).

Νά, λοιπόν ή διαφορά ανάμεσα στο γέλοιο του ενός και στο γέλοιο τής άλλης, όπως τό παρουσιάζει ο άνόνημος έρμηνευτής. «Η Σάρρα κατακρίθηκε, γιατί τήν υπόσχεση του 'Αγγέλου τήν επέρασε για κοροϊδία. 'Ο 'Αβραάμ όμως του είπε, μάλλον σαν ένα είδος ευχής και άπορημένος και θαυμαστικά «νά, πού κι' ένας έκατοχρονίτης μπορεί νά κάμη παιδί!»). Κι' αυτό είναι, σαν νά του είπε.—«'Άς γίνη Κυρίέ μου, τό θέλημά σου· κι' άς άποκτήσω, Κυρίέ μου, στα βαθιά μου αυτά γεράματα παιδί». Γελοῦνε και οί δυό

τους. Καὶ ὁ Ἀβραὰμ καὶ ἡ Σάρρα. Ἀλλὰ ὁ μὲν ἕνας γελᾷ, μὰ καὶ πιστεύει, καὶ εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ χαρᾶ γιὰ τὸ μήνυμα. Ἡ ἄλλη γελᾷ, ἀμφιβάλλει ὅμως κί' ἀπιστεῖ. Τὸ γέλοιο τοῦ Ἀβραὰμ εἶναι μιὰ εὐχάριστη διάθεση τῆς καρδιάς του, γιὰ τὸ ἀνέλπιστο καὶ γιὰ τὸ παράδοξο τοῦ πράγματος. Τὸ γέλοιο τῆς Σάρρας εἶναι ἕνας δισταγμὸς τοῦ νοῦ της· γιατί δὲν μπορούσε νὰ παραδεχθῆ κάτι, πού τὸ ἐπίστευε σὰν ἀπραγματοποίητο. Καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν τὸ μὲν γέλοιο τοῦ Ἀβραὰμ εἶναι εὐπρόσδεκτο· τὸ γέλοιο ὅμως ἐκείνης εἶναι ἀξιοκατάκριτο κί' ἐπιλήψιμο.

Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ μ' ἕνα π.χ. Δόγμα τῆς πίστεως μας, ἢ μὲ κάποιον ἀπὸ τὰ Μυστήρια τῆς θείας μας Οἰκονομίας, πού εἶναι πέραν ἀπὸ τὸ λογικὸ μας. Θαυμάζει καὶ ὁ πιστὸς, θαυμάζει καὶ ὁ ἄπιστος. Κί' ὁ ἕνας ὁμολογεῖ, πὼς τοῦ εἶναι ἀκατανόητο. Κί' ὁ ἄλλος βεβαιώνει πὼς τοῦ εἶναι ἀνεξήγητο. Ὁ ἕνας ὅμως δὲν τὸ καταλαβαίνει βέβαια, κί' ὅμως πιστεύει· καὶ σκύβει, μὲ ταπεινωσύνῃ τὸ κεφάλι του, ὅπως ἔκαμε κί' ὁ Ἀβραὰμ. Ὁ ἄλλος ἐπειδὴ δὲν τὸ καταλαβαίνει, ὅπως θὰ τῷ ἔθελε, τὸ περιπαίζει σὰν ψεματινὸ καὶ σὰν ἕνα πρᾶγμα πού δὲν ἀξίζει νὰ τὸ πιστεύῃ κανεὶς. Καὶ συλλογίζεται λοιπὸν ἢ — γιὰ νὰ κυριολεκτήσω — παραλογίζεται, ὅπως ἔκαμε καὶ ἡ Σάρρα, πὼς αὐτὸ πού δὲν τὸ φθάνει ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ψέμμα, καὶ πὼς εἶναι ἀνάξιο προσοχῆς — «Μὰ πορῶ νὰ κάνω ἐγὼ παιδί»; Καὶ λογιάζει, πὼς οὔτε καὶ ὁ Παντοδύναμος δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κάνῃ! Ἐκεῖνος πιστεύει καὶ γελᾷ ἀπὸ τῆς χαρᾶς του· καὶ τὸ θεωρεῖ σὰν ἀνταμοιβή γιὰ τὴ δικαιοσύνη ζωῆς του. Ὁ ἄλλος γελᾷ ἀπὸ ἀπιστίας. Καὶ γιὰ τὴν ἀπιστίαν του αὐτὴ κατακρίνεται δικαιοσύνη. «Ἡ Σάρρα ἐγάλασεν ἀπὸ ἀπιστία καὶ γι' αὐτὸ κατακρίθηκε». «Ἡ Σάρρα κατακρίθηκε, γιατί ἐγάλασε κοροϊδευτικὰ στὸ μήνυμα τοῦ Ἀγγέλου».

Μτφρ. ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἠπειρος

ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ

ΥΠΗΡΞΕ ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΕΝΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΙ ΔΙΩΝΙΟΥ ΕΠΟΥΣ

Ἀπάντησις σ' ἓνα ἀνθελληνικὸ ἔγγραφο

Ἐπέρασαν χρόνια ἕκτοτε. Ὁ σάλος ὡς τόσο ποῦ ἐδημιουργήθηκε ἐδῶ και λίγες μέρες μετὰ τὸ ἀνθελληνικὸ ἰταλικὸ ἔγγραφο γιὰ τὴν ἐθνολογικὴ σύνθεσι και μορφὴ τῆς ἑλληνικῆς ἀνεκάθεν Ἠπείρου, φέρνει τὴν σκέψι και τὴν ψυχὴ μας πρὸς τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος, δημιουργεῖ ἀναμνήσεις ζωντανές και παραστατικές. Ἦταν ἡ ἐποχὴ ποῦ ἡ Ἑλλάδα ἐπανηγύριζε τὰ ἐκατόχρονα τῆς ἐλευθερίας και ἀνεξαρτησίας της. Ὁ ἑλληνικὸς παλμὸς ἐνιαῖος ἀγκάλιαζε κάθε ἑλληνικὴ γῆ, ποῦ τὸ χῶμά της εἶχε ποτισθῆ και ἐξαγιασθῆ μετὰ τὸ αἷμα τῶν μαρτύρων και τῶν ἡρώων της. Στὰ ἱερὰ αἱματοβαμμένα χῶματα τῆς Ἠπείρου τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἐλευθερίας και ἀνεξαρτησίας, ποῦ συνέπιπταν μετὰ τις ἡμέρες ἐτούτες τοῦ Ἰουνίου, εὐλαβεῖς προσκυνητὲς ἐζήσαμε τὴν ἀτμόσφαιρα και τὴν ἱστορία τῆς πολυτραγουδισμένης Ἠπείρου και τοῦ ἡρωικοῦ λαοῦ της. Ἡ ἑλληνικὴ πνοὴ και ψυχὴ της μᾶς κρατοῦσε σὲ μιὰ ἱερὴ ἀνάτασι και κάθε γωνιά της μᾶς ἐζωντάνευε ἡρωϊσμοὺς και ἔπη ἑλληνικά, ἀλησμόνητα στὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων. Κάθε ἐπικὴ ἡρωϊκὴ σελίδα τῆς ἱστορίας αὐτῆς τῆς Ἠπείρου εἶναι ἀπάντησις ἀποστοματικὴ στὴν βέβηλη ἀπόπειρα κατασυκοφαντήσεως τῆς ἀγνῆς ἑλληνικῆς ἐθνολογικῆς μορφῆς τῆς Ἠπείρου. Γιὰ λίγες στιγμὲς ξαναγυρίζοντας μετὰ πυξίδα τὸν ἐθνικὸ μας παλμὸ πρὸς τὸ προσκύνημα ἐκεῖνο στὰ ἱερὰ ἑλληνικά αἱματοβαμμένα χῶματα, σταματοῦμε σὲ σταθμοὺς ἐπιβλητικοὺς και συγκινητικούς τῆς ἱστορίας. Τὸ γεφύρι τῆς Ἄρτας καθὼς τὸ περνᾶμε σὲ μιὰ μακρὰ διαδρομὴ, ζυπνᾷ τὸ τραγοῦδι και τὸν θρῦλο τοῦ πρωτομάστορα, τῶν σαράντα μαστόρων, ποῦ ὀλμερις ἐχτίζανε τὸ στοιχειωμένο αὐτὸ γεφύρι γιὰ νὰ γκρεμᾶ ὀλονυκτίς, ὥσπου ἡ ὄμορφη κόρη τοῦ πρωτομάστορα τὸ στερέωσε μετὰ τὴν θυσία τῆς ζωῆς και τῆς νεανικῆς της ὀμορφιάς. Κι' ἀφίνοντας τὰ χῶματα μετὰ τοὺς θρύλους τοὺς ἑλληνικοὺς, προχωρᾶμε ἐκεῖ ποῦ οἱ ἀγῶνες και οἱ θυσίες τῆς ζωῆς και τοῦ αἵματος ἐγιγάντωσαν τὸ δέντρο τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας και τὸ ἔθρεψαν μετὰ τοὺς ἡρωϊσμοὺς και τις αὐτοθυσίες. Διασχίζουμε βιαστικὰ τὴν ἑλληνικὴ Ἠπειρο και ἀνεβαίνοντας πρὸς τὸ Σοῦλι, ἀντικρύζουμε ἐρείπια και ἔχγη ἀνεξάλειπτα μιᾶς ἡρωϊκῆς ζωῆς και ἐνὸς ἀγῶνος, ποῦ ἔκαμαν ἀκλόνητη τὴν ἑλληνικότητα ὀλόκληρης τῆς περιοχῆς αὐτῆς, μετὰ τοὺς

τόσους ἥρωας καὶ μάρτυρας, ἄντρες καὶ γυναῖκες. Τὸ Ζάλογγο κατόπιν καθὼς ροβολᾷ με πρὸς τὰ κάτω ὑψώνει τὸν ἑλληνικὸ του θρῦλο καὶ προσφέρει στὰ μάτια καὶ τὴν ψυχὴ μας, ὡσὰν ἓνα ὄραματισμὸν, τὸ θέαμα καὶ τὴν γενναιότητα τῶν γυναικῶν, ποὺ φεύγοντας τὴν δίωξι τοῦ τυράννου δεσπότη τῆς Ἡλείρου, τοῦ πασᾶ ἀπὸ τὸ Τεπελένι, ἐπροτίμησαν τὸν θάνατο ἀπὸ τὴν ταπείνωσι καὶ τὴν ἀτίμωσι. Χορεύοντας τὸν χορὸ τοῦ Ζαλόγγου ἔπεσαν ἀπὸ τοὺς βράχους, πυργώνοντας μὲ τὴν μεγάλη θυσία τῆς ζωῆς τους τὴν ἑλληνικὴ ἐλευθερίαν καὶ ποτίζοντας μὲ τὸ αἷμα τους τὴν γῆν τὴν ἑλληνικὴ τῆς Ἡλείρου.

*

Καὶ ὁ παλμὸς μας συγκεντρώνεται στὸ μεγάλο ὀλοκαύτωμα τῆς Πάργας, ποὺ ὑπῆρξε θαῦμα θαυμάτων ἑλληνικῆς συνειδήσεως. Τίς μέρες αὐτὲς τοῦ ἔθνικοῦ προσκυνήματος, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν ἑκατὸν χρόνων τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐζήσαμε τὴν μυσταγωγίαν τῆς μεταφορᾶς τῆς «σπονδῆς» τῶν Παργινῶν ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, ὅπου ἐφυλάσσετε, εἰς τὴν πατρίδα τους, τὴν ἐλεύθερον πλέον Πάργαν. Καὶ μαζὶ μὲ τὴν τέφραν τῶν κοκκάλων καὶ τὰ κειμήλια εἶναι καὶ οἱ θησαυροὶ τῆς Πάργας, ὅπως ἡ Παναγοπούλα, ποὺ εἶχε βρεθῆ στουὺς βράχους καὶ τὴν ἄγρια πρασιναδά τῆς πουλημένης καὶ ταλαιπωρημένης αὐτῆς περιοχῆς. Ἀλησμόνητη ἡ μυσταγωγία τῆς μεταφορᾶς τῶν κειμηλίων καὶ τῆς ἱερᾶς σποδοῦ τῶν Παργινῶν. Βουβοὶ ἀπὸ συγκίνησι οἱ Ἕλληνες τῆς Πάργας. Ἄλαλοι ἀπὸ ἔκστασι οἱ μουσουλμάνοι τῆς. Παρακολουθοῦσαν ἀπὸ μακρὰ τὴν ἀποβίβασιν τῶν κειμηλίων καὶ τῆς ἱερῆς τέφρας σὲ βενζινακάτους τῶν πολεμικῶν μας. Μὲ τὸν Βυζαντινὸν ἀρχιερατικὸν μανδῦα ὁ ἀρχιερεὺς τῆς Πάργας Ἀθηναγόρας—ὁ αἰμίνηστος Παραμυθίας—καὶ μὲ ἐγκόλπιο στὸ στῆθος πλησίον του ὁ ἱεράρχης τῆς Κερκύρας, κρατεῖ ὑψωμένη τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος Πάργας. Θαυματουργὴ ἡ εἰκόνα, χρυσοποίκιλτη. Τὰ κανόνια κροτοῦν ἀκόμη. Καὶ σημαίνου ἐξάλλα, πανηγυρικά, ἀναστασίμα οἱ καμπάνες τῆς Πάργας. Ἡ παράταξι τῶν ἱερέων προχωρεῖ ἀπὸ τὴν ἐξέδραν πρὸς τὴν βενζινακάτον. Ποικιλία χρυσοῦν στολῶν. Καὶ ἀρχίζει ἡ παραλαβὴ τῶν ἱερῶν κειμηλίων. Τὸ λάβαρον κουρελιασμένον ἀπὸ τὴ φθορὰ τοῦ χρόνου καὶ διάτρητον ἀπὸ σφαῖρες. Καὶ ἀκολουθεῖ ἡ πομπὴ μὲ τὰ ἄλλα κειμήλια. «Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου». Τὰ κορίτσια σκορπᾶνε ροδόφυλλα καὶ πετοῦν τὰ κἀνιστρά τους ἀπὸ ἐνθουσιασμό. «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος», ἔτσι τὴ στιγμὴ ἐκείνη χαιρετίζει τὴν ἔξοδον τῆς θαυματουργοῦ Θεοτόκου ὁ Πρόεδρος τῆς κοινότητος.

Ἀλληλοσπάζονται οἱ ἀρχιερεῖς. Καὶ ἡ πομπὴ μὲ λάβαρα καὶ ἐξαπτέρυγα κατευθύνεται πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅπου ἡ ψαλλομένη δοξολογία παίρνει τὸν χαρακτῆρα τῶν παληῶν νικητηρίων Βυζαντινῶν δοξολογιῶν. Ὁ ἀείμνηστος ἱεράρχης τῆς Πάργας, μὲ πραγματικὴ συγκίνησι καὶ ὑπὸ ἀτμόσφαιρα πλημμυρισμένη ἀπὸ πνιγμένους λυγμούς, ἐξιστορεῖ τὸν ἀγῶνα τῆς ἡρωϊκῆς Πάργας. Καὶ ἡ ἱερὴ πομπὴ ἀνηφορίζει πρὸς τὸ παλιὸ φρουρίον. Κλεισμένη ἡ βαρεῖα σιδερένια ἀγκαθωτὴ πόρτα τοῦ κάστρου. Μιὰ μαύρη πόρτα, πού ὁ μαῦρος ἴσκιος τῆς γεμίζει κάθε ψυχὴ ἀπὸ στιγμιαία φρίκη. Ἡ μουσικὴ σταματᾷ. Σταματοῦν καὶ οἱ ἀναστάσιμοι ψαλμοὶ τῆς πομπῆς. Μέσα στὸ βραδυνὸ μισοσκόταδο ἀπλώνεται γύρω μιὰ νεκρικὴ σιγὴ. Ἐνας φευγαλέος βραγχᾶς στὰ στήθια ὄλων. Καὶ μέσα στὴν σιγὴ αὐτῆ, τοῦ κλεισμένου φρουρίου καὶ τῆς πομπῆς, ὑψώνεται ὑποβλητικὴ καὶ συγκινητικὴ ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχιερέως τῆς Πάργας

Ἄρατε πύλας, ἄρατε.

Ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι

καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

Ρίγη συγκινήσεως σὲ ὄλους. Καὶ βαθεῖα μέσα ἀπὸ τὸ κλεισμένο κάστρο μόλις φθάνει μιὰ ἄλλη φωνή:

Καὶ τίς ἔστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης;

Καὶ ἀπαντᾷ ὁ ἀρχιερεύς:

Κύριος κραταῖος καὶ δυνατός.

Κύριος δυνατός ἐν πολέμῳ.

Κύριος τῶν δυνάμεων.

Αὐτός ἔστιν ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης.

Καὶ ἡ σιωπὴ ἀπλώνεται βαθύτερα. Μιὰ νεκρικὴ σιγὴ. Κι' ἓνα σιγανὸ καὶ ὑποβλητικὸ τρίξιμο κατόπιν. Εἶναι ἡ πόρτα τοῦ κάστρου, πού ἀνοιγε μὲ τὸ ὑποβλητικὸ αὐτὸ τρίξιμο καὶ ὑπὸ τὸν Βυζαντινὸ παιᾶνα τῆς νίκης καὶ τὸν εὐχαριστήριον πρὸς τὴν Θεοτόκον ὕμνον.

«Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῶ τὰ νικητήρια..»,

ἡ πομπὴ μπαίνει στὸ φρουρίον κι' ἐπάνω στὴ μικρὴ πλατεῖα γίνεται ἡ ἐπίσημη τελετὴ καὶ τὸ μνημόσυνο. Ἀνεβοκατεβαίνουν τὰ λάβαρα καὶ οἱ σημαῖες γύρω, χαιρετίζοντας τὴν τέφρα τῶν ἱερῶν κοικάλων

και μέσα από τα χορταριασμένα κουφώματα των κάστρων ένας κόσμος ολόκληρος προσεύχεται γονατιστός, συμμετέχων στο ιερό και υποβλητικό αυτό μνημόσυνο. Το σκοτάδι βαθύ επάνω στο φρούριο. Και σε μια στιγμή κάτω από μια δυνατή προβολή της «Έλλης» ή Πάργα φωτίζεται ολόκληρη. Κάτω από την φωτεινή αυτή προβολή, ή ιστορία αυτή παρουσιάζεται ώσάν ένας δυνατός δραματισμός, μαζί με τον φευγαλέον δραματισμό ολόκληρης της ιστορίας της ελληνικής Πάργας και του έπους της, αποκορύφωμα του όποιου υπήρξε το ολοκαύτωμα. Και το ολοκαύτωμα αυτό, μαζί με την θυσία τόσων ιεραρχών, όπως του Φωτίου της Κορυτσάς και άλλων που έπότισαν την ήπειρωτική γή με το αίμά τους, είναι αρκετό για να δείξουν στους συκοφάντες και τους υπονομευτάς την ελληνική έθνολογική μορφή και σύνθεσι και την ελληνική ψυχή την ακλόνητη και την αιωνία της 'Ηπείρου.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

Συνεχιζομένης της έκδόσεως των Λειτουργικών
Βιβλίων της 'Ελληνικής 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας
υπό της ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

κυκλοφοροῦν ἤδη :

- 1) ΤΟ ΤΡΙΩΔΙΟΝ
- 2) ΤΟ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟΝ και
- 3) Τὸ ΜΗΝΑΙΟΝ ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Ἐκδοσις καλλιτεχνική και πολυτελής,
δίχρωμος, ἐπὶ ἀρίστου χάρτου, εἰς μέγα
σχῆμα, χρυσοδερματόδετος.

(Τιμῶνται :	Πεντηκοστάριον	Δρχ.	100
	Τριώδιον	»	150
	Μηναῖον Σεπτεμβρίου	»	80

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ» Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»

Δὲν πιάουν τόπο τὰ λεπτὰ τῶν Μοναχῶν.

Ἦτανε κάποιος Μοναχός, πού εἶχε στήν πολιτεία ἓνα πολὺ φτωχὸν ἀδελφὸ. Τὸν βοηθοῦσε λοιπὸν, ὅπως τὸ μποροῦσε. Κι' ἂν ἔκανε κανένα ἐργόχειρο καὶ τὸ πουλοῦσε, ὅ,τι κι' ἂν ἔπιανε τοῦ τῶ-δινε. "Ὅσο ὅμως κι' ἂν τὸν βοηθοῦσε, ὄχι μονάχα δὲν ἔκαλυπτε-ρευνε ἡ θέση του καὶ ἡ κατάντια του, μὰ γινότανε καὶ τρισχειρότερη, καὶ δὲν ἔπιαναν τόπο αὐτὰ πού τοῦδινε. Ἐπῆγε λοιπὸν ὁ Μοναχός κι' ἐξαγορεύθηκε τὸ πρᾶγμα αὐτὸ σ' ἓνα σεβάσμιο Γέρον-τα, κι' αὐτὸς τοῦ εἶπε: — "Ἄν θέλῃς πραγματικὰ τὸ καλὸ τοῦ ἀδελ-φοῦ σου, νὰ μ' ἀκούσης: κι' ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, νὰ μὴν τοῦ δίνῃς πλέον τίποτα: παρὰ πὲς του «Δὲν ἔχω ἀδελφέ μου· τὸν καιρὸ πού εἶχα, σοῦδινα». "Ἄν τυχὸν δὲ καὶ σοῦ περισσεύῃ τίποτα ἀπὸ τὰ ἐργόχειρά σου φέρνε το ἐδῶ. Ἐπίσης ἂν τυχὸν σοῦ δώσῃ ἢ αὐτὸς ἢ καὶ κανένας ἄλλος τίποτα, ὅπου ξέρεις κάποιον ἀναγκεμένο κι'

ἔρημο καὶ ξενητεμένο, νὰ πηγαίνῃς καὶ νὰ τὸν συντρέχῃς: καὶ νὰ τὸν παρακαλῆς νὰ δέεται στὸ Θεὸ γιὰ τὸν ἀδελφὸ σου.

"Ἐφυγε λοιπὸν ὁ Μοναχός, καὶ συμμορφώθηκε μ' αὐτὰ πού τοῦ εἶπεν ὁ Γέροντας. Κι' ὅταν πῆγε γιὰ νὰ τὸν δῆ ὁ ἀδελφός του, τοῦ μίλησε ὅπως τὸν εἶχε συμβουλέψει: κι' ἐκεῖνος καταλυπήθηκε.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὅμως, ἀγόρασε, μὲ τὰ λε-πτὰ πού πῆρε ἀπὸ τὸ μεροκάματό του λίγα λα-χανικὰ καὶ τὰ πῆγε στὸν ἀδελφὸ του τὸ Μο-ναχό. Κι' αὐτὸς ἔτρεξεν ἀμέσως καὶ τὰ ἐμοίρασε σὲ διάφορους Γέροντες, καὶ δίνοντάς τα, τοὺς παρακαλοῦσε νὰ εὐχωνται γιὰ τὸν ἀδελφὸ του. Ἐμάζεψε λοιπὸν πολλὰς εὐχὰς γι' αὐτὸν κι' ἐγύρισε στὸ κελλί του. Ἐπειτα ἀπὸ λίγες ἡμέρες τοῦ ξαναπῆγε πάλιν ὁ ἀδελφός του λαχανικὰ καὶ τρία ψωμιά μαζί: κι' αὐτὸς ἐξανάκανε τὸ ἴδιο καὶ τοῦ ξανα-μάζεψε πολλὰς εὐχὰς. Κατόπιν πῆγε καὶ γιὰ τρίτη φορὰ καὶ τοῦ-δωκε λογιῆς λογιῆς φαγώσιμα, καὶ κρασί καὶ ψάρια.

"Ὅταν λοιπὸν τὰ εἶδεν αὐτὰ ὁ ἀδελφός του ὁ Μοναχός πα-ραξευεύθηκε: μὰ ξανάκανε τὸ ἴδιο: καὶ τὰ ξαναμοίρασε στοὺς ἀναγκεμένους. Πρὶν τὸ κάνῃ ὅμως ἐρώτησε τὸν ἀδελφὸ του—Μήπως θέλεις νὰ κρατήσῃς κανένα ἀπ' αὐτὰ τὰ ψωμιά; Κι' ἐκεῖνος τ' ἀπάν-τησε: — "Ὅχι, ἀδελφέ μου, δὲν θέλω τίποτα. Γιατί προτιήτερα, ὅσες φορὲς τῶκανα αὐτό, κι' ἔπαιρνα κάτι ἀπὸ σένα, θαρρεῖς κι' ἔμπαζα

φωτιά στο σπίτι μου και μ' αφάνιζε τὰ πάντα, χωρίς νὰ βλέπω προκοπή. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ὅμως πού ἔπαυες νὰ με βοηθᾷς και δὲν παίρνω τίποτε ἀπὸ σένα, ἢ εὐλογία τοῦ Θεοῦ εἶναι μέσα στο σπίτι μου.

Πῆγε τὸ λοιπὸν ὁ Μοναχὸς και τὰ ξαγορεύθηκε ὄλ' αὐτὰ στο σεβάσμιο Γέροντα· κι' ἐκεῖνος τοῦ εἶπε: — Νὰ ξέρης ἀδελφέ, πὼς τὰ λεπτὰ τῶν Μοναχῶν εἶναι φωτιά, κι' ὅποιος τὰ πιάσῃ καίονται τὰ χέρια του· και ρημάζει τὸ σπιτικό του. Γι' αὐτὸ, εἶναι πολὺ καλύτερο και πολὺ ὠφελιμώτερο αὐτὸ πού γίνεται τώρα. Γιατί, με τὸν κόπο τοῦ ἀδελφοῦ σου, γίνονται ἐλεημοσύνες. Καὶ μαζεύει, ἔτσι, εὐχὲς ἀπὸ ἅγιους ἀνθρώπους και τὸν εὐλογεῖ ὁ Θεός.

Οἱ πραγματικοὶ Μοναχοὶ πρέπει ν' ἀπαρνοῦνται ὄλως διόλου τὰ ἐγκόσμια.

1. Κάποιος ἀπαρνήθηκε τὸν κόσμον, κι' ἀφοῦ ἐμοίρασε στοὺς φτωχοὺς τὴν περιουσία του κι' ἐκράτησεν ἕνα μικρὸ τῆς μέρος μονάχα γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, ἐπῆγε στὸν ἀββᾶν Ἀντώνιο και τοῦ ζήτησε νὰ γίνῃ Μοναχός. Κι' αὐτὸς πού ἀντιλήφθηκε πὼς ἐπαρακράτησε μερικά ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά του, τοῦ εἶπε:

— "Ἄν θέλῃς νὰ γίνῃς Μοναχός, πήγαινε στ' ἀντικρινὸ χωριὸ κι' ἀγόρασε κρέας. Ὑστερα βγάλε τὰ ροῦχα σου, φορτώσου τὸ κρέας, κι' ἔτσι γυμνὸς νᾶρθῃς ἐδῶ.

Κι' αὐτὸς ἐσυμμορφώθηκε με τὴν ἐντολή του. Τοῦ συνέβηκε ὅμως καθὼς ἐγύριζε γυμνὸς και φορτωμένος τὸ κρέας, νὰ τὸ πάρουνε μυρωδιὰ τὰ σκυλιὰ και τὰ ὄρνια· κι' ἐπέσανε ἐπάνω του γιὰ νὰ τὸ φᾶνε, και τὸν καταξοσχίσανε.

"Ὅταν λοιπὸν ἐγύρισε σὲ κακὸ χάλι κι' ἔδειξε στο Γέροντα τὸ κατακομματιασμένο του κορμί, τοῦ εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος. — Αὐτὸ πού ἔπαυες ἐσύ, τὸ παθαίνουν κι' ὄλοι αὐτοί, πού και τὰ ἐγκόσμια θέλουνε ν' ἀπαρνηθοῦνε, μὰ θέλουνε και νᾶχουνε χρήματα. Κι' ὅπως σ' ἐσένα τὰ ὄρνια και τὰ σκυλιὰ, ἔτσι και οἱ δαίμονες πέφτουνε ἐπάνω και σ' αὐτοὺς και τοὺς καταξοσχίζουνε.

2. Κάποιος ἄλλος, ἤθελε κι' αὐτὸς ν' ἀπαρνηθῇ τὸν κόσμον. Πῆγε λοιπὸν σ' ἕνα μεγάλο και τρανὸ Γέροντα και τοῦ εἶπε: — Θέλω, Γέροντά μου, νὰ γίνω Μοναχός. Καὶ τ' ἀποκρίθηκε ὁ Γέροντας. — "Ἄν τὸ θέλῃς πραγματικά, πήγαινε πρῶτα νὰ μοιράσῃς τὰ ὑπάρχοντά σου, και γύρισε κατόπιν και μεῖνε στο κελλί σου.

Ἐφυγε λοιπὸν αὐτὸς κι' ἐμοίρασε τὴν περιουσία του, ἀφοῦ ἐκράτησε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του ἑκατὸ νομίσματα· καὶ ξαναγύρισε κατόπιν στὸ Γέροντα. Κι' αὐτὸς τοῦ εἶπε· — Δὲν μπορεῖς νὰ γίνῃς Μοναχός. Κι' ἐκεῖνος τοῦλεγε — Μπορῶ, Γέροντά μου. Σὲ βεβαιώνω πὼς μπορῶ. Καὶ τ' ἀπεκρίθηκέν ὁ Γέροντας· — Ἀποτραβήξου λοιπὸν στὸ κελλί σου καὶ κάθου σ' αὐτό.

Ἐπῆγε λοιπὸν κι' ἔμεινε. Καὶ στὸ διάστημα αὐτὸ ἐσκέφθηκε. Ὅλα ἐδῶ πέρα εἶναι παληὰ καὶ σαραβαλιασμένα· καὶ ἡ πόρτα πρὸ παντὸς πρέπει ν' ἀλλάξῃ ἀμέσως. Καὶ πάει καὶ λέει στὸ Γέροντα. Ἐσκέφθηκα, πατέρα μου, πὼς ἡ πόρτα εἶναι παληὰ καὶ πὼς πρέπει ν' ἀλλάξῃ. Κι' ὁ Γέροντας τ' ἀπάντησε. — Βλέπω, πὼς δὲν ἀπαρνήθηκες τὰ ἐγκόσμια. Νὰ φύγῃς λοιπὸν. Κι' ὅταν τ' ἀπαρνηθῆς, ξαναγύρνα στὸ κελλί σου.

Ἐφυγε λοιπὸν αὐτὸς· κι' ἀφοῦ ἐμοίρασε τὰ ἐνεήντα νομίσματα πού εἶχε κρατήσει, ξαναγύρισε καὶ εἶπε στὸ Γέροντα — Τῶκαμα αὐτὸ πού μοῦ εἶπες καὶ τὸν ἀπαρνήθηκα τὸν κόσμον! Καί, μὲ τὴν ἄδεια τοῦ Γέροντα, ξανάμεινε στὸ κελλί του.

Σὲ λίγο ὁμως ἄρχισε νὰ σκέπτεται. — Ὅλα ἐδῶ πέρα εἶναι σάπια καὶ σαρακοφαγωμένα. Κι' ὁ τόπος εἶναι ἔρημος· καὶ μπορεῖ τὴν πᾶσαν ὥρα ν' ἄρθῃ ἓνα λιοντάρι καὶ νὰ μπῆ εὐκόλα ἐδῶ μέσα καὶ νὰ μὲ φάῃ. Ξαναπῆγε λοιπὸν στὸ Γέροντα καὶ τοῦ εἶπε αὐτὰ πού στοχάσθηκε.

Καὶ τ' ἀποκρίθηκε ὁ Γέροντας — Ἀποκρίσου κι' ἐσύ στοὺς λογισμοὺς σου αὐτοὺς. — Ὅλα τὰ περιμένω πὼς μπορεῖ νὰ μοῦ συμβοῦνε· καὶ μακάρι ν' ἄλθῃ καὶ κανένα λιοντάρι νὰ πέσῃ ἐπάνω μου καὶ νὰ μὲ φάῃ· γιατί ἔτσι θὰ λυτρωθῶ τὸ γρηγορώτερο... Αὐτὰ νὰ πῆς στοὺς λογισμοὺς σου. Πήγαινε λοιπὸν στὸ κελλί σου καὶ νὰ προσεύχεσαι διαρκῶς στὸ Θεό.

Κι' οὔτε νὰ φοβᾶσαι, οὔτε καὶ νὰ γνοιάζεσαι γιὰ τίποτε. Καὶ τῶκαμεν ὁ ἀδελφός καὶ βρῆκε, ἔτσι, τὴν ψυχικὴν του γαλήνη.

3. Ἐνας ἀδελφός ἦτανε ἄρρωστος. Τὸν περιμάζεψε λοιπὸν κοντὰ του ὁ Ἡγούμενος τοῦ Κοινόβιου καὶ τὸν ἀνακούφιζε· γιατί τὸν ἐνόμιζε φτωχὸ κι' ἀναγκεμένο. Ἐλεγε δὲ καὶ στοὺς ἄλλους ἀδελφούς· — Κάμετε καὶ σεῖς τὸ κατὰ δύναμη, γιὰ νὰ τὸν ξεκουράσωμε λίγο.

Ὁ ἄρρωστος ὁμως εἶχε μιὰ χύτρα ξεχειλισμένη ἀπὸ χρυσάφι. Ἐσκαψε λοιπὸν τὴ γῆ κάτω ἀπὸ τὴν κλινοστρωμνὴ του καὶ τὴν ἔθαψε.

Δὲν πέρασεν ὁμως πολὺς καιρὸς καὶ μᾶς ἀφῆκε χρόνους. Καὶ πεθαίνοντας δὲν ξεστόμισε σὲ κανένα τίποτα γιὰ τὸ θησαυρὸ του. Σὰν

τὸν ἐθάψανε λοιπὸν, διέταξεν ὁ Ἠγούμενος τοὺς ἀδελφοὺς νὰ σηκώ-
σουνε τὰ στρωσίδια, ποὺ κοιτότανε σ' αὐτά. Κι' ὅταν τὰ μεταπο-
πίσανε, βρήκανε τὸ χρυσάφι ποὺ εἶχε θαμμένο· γιατί ἦτανε φανερό,
πὼς τὸ χῶμα ἐκεῖ ἦτανε φρεσκοκαμμένο.

Τὸ πῆγανε λοιπὸν στὸν Ἠγούμενο. Κι' αὐτὸς σὰν τὸ εἶδε, κι'
ὅταν ἔμαθε τὸ ποῦ καὶ τὸ πῶς εὐρέθηκεν, εἶπε: — Ἐπειδὴ, οὔτε ζων-
τανὸς οὔτε ἀκόμα κι' ὅταν πέθαινε δὲν μίλησε γι' αὐτὸ σὲ κανένα,
εἶναι σημάδι αὐτὸ ὀλοφάνερο, πὼς ἐπάνω του κρεμιότανε ἡ ψυχὴ
του. Δὲν τὸ πιάνω λοιπὸν στὰ χέρια μου. Καὶ νὰ πᾶτε ἀμέ-
σως καὶ νὰ τὸ θάψετε, ὅπως εἶναι καὶ βρίσκεται, μέσα στὸν τά-
φο του.

Ἐπήγανε λοιπὸν, κι' ὅπως τοὺς ἐπρόσταξε, τὸ θάψανε μέσα
στὸ μνημαίον του. Κι' ὅταν ἐγυρίζανε, εἶδανε ἓνα ἀστροπελέκι τ' οὐρα-
νοῦ ποὺ ἔπεσεν ἐπάνω του. Καὶ ἡ λαυρισμένη του φωτιὰ κρυφόβοσκεν
ἐκεῖ μέρες πολλές, ὡσότου κατάλυσε κι' ἔφαγε τὰ πάντα γύρω ἀπὸ τὸ
μνημαίον. Καὶ τὰ χῶματα, καὶ τὶς πέτρες καὶ τὸ καθετί. Κι' ὅσοι τὸ
βλέπανε ἀπορούσανε κι' ἐθαυμάζανε γι' αὐτὸ ποὺ γίνηκε.

Ἡ ὑπακοὴ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἀρετὲς καὶ τὴν εὐλογεῖ ὁ Θεός.

Ὁ ἀββᾶς Ἰωσήφ ὁ Θηβαῖος ἔλεγε :

— Τρία πράγματα εἶναι στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ τὰ πλεῖο τιμημένα.

Πρῶτον, τὸ νᾶναι κανεὶς ἄρρωστος·
καὶ τυραγνισμένος, καὶ νὰ τοῦρχων-
ται κι' ἄλλα βάσανα, κι' ἄλλες ἄρ-
ρώστειες· κι' ὄχι μόνον νὰ μὴ βα-
ρυκομᾶ, ἀλλὰ νὰ τὰ ὑπομένῃ ὅλα
καὶ νὰ δοξάζῃ τὸ Θεό.

Δεύτερον, ὅταν τὸ καθετί ποὺ
κάνομε εἶναι ἀφεγάδιαστο καὶ δὲν
ἔχη ἐπάνω του καμμιάν ἀνθρώπινη
λερωματιὰ, ἀλλὰ πεντοβολᾶ ἐμπρὸς
στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ, ὀλοκάθαρο.

Καὶ τρίτον, ὅταν μένη κανεὶς κοντὰ
σὲ κάποιον Γέροντα καὶ τὸν ὑπακούῃ,
μὲ προθυμίαν, σ' ὅλα, ἀποχεχνώντας
ὅλως διόλου τὸ δικό του θέλημα.

Κι' ὁ ἀββᾶς Ὑπερέχιος ἔλεγε, πὼς τ' ὠραιότερο στολίδι στὸ Μο-
ναχὸ εἶναι ἡ ὑπακοή. Αὐτὸς ποὺ τὴν ἔχει, κι' ἀπὸ τὸ Θεὸ θὰ εἰσα-
κουσθῇ καὶ μὲ θάρρητα θὰ σταθῇ κοντὰ στὸ Χριστὸ στὴ Δεύτερη
Παρουσία του. Γιατί κι' ὁ Κύριός μας «ἐγένηκεν ὑπάκουος μέχρι

θανάτου» κι' ἐσταυρώθηκε. Ἡ ὑπακοή μαζί με τὴν ἐγκράτεια, νικᾷ καὶ δαμάζει κι' αὐτὰ ἀκόμη τ' ἄγρια θηρία.

Μιά φορά—ἔλεγε—δυσὸ ἀδελφία κατὰ σάρκα πήγανε κι' ἐκαλογορέψανε σ' ἓνα Μοναστήρι. Κι' ὁ μὲν ἓνας τους ἐγένηκεν ἀσκητῆς· ὁ δὲ ἄλλος ἐπροτίμησε νὰ γίνῃ ὑποτακτικὸς σ' ἓναν ἅγιο Πατέρα. Κι' ὅτι τοῦλεγεν ὁ Γέροντας του, τῶκανε πάντα του, χωρὶς ἀντιλογία καὶ με μεγάλη προθυμία.

Τοῦλεγε π.χ. πολλὰς φορές: —Τὸ πρῶτὶ πού θὰ σηκωθῆς, νὰ φᾶς... Κι' αὐτὸς ἔτρωγε. Ἄλλη φορά πάλι τοῦλεγε: — Αὐριο, νὰ μὴ βάλῃς τίποτε στὸ στόμα σου, ὡσότου νὰ βραδειάσῃ. Κι' αὐτὸς δὲν ἔτρωγε καθόλου. Τὸ ἴδιο δὲ ἔκανε καὶ γιὰ καθετὶ ἄλλο πού τὸν ἐπρόσταζε. Κι' ὅ,τιδὴποτε τοῦλεγε τὸ ἐκτελοῦσε, με χαρὰ καὶ με προθυμία. Κι' ὅλοι τὸν ἐτιμούσανε μέσα στὸ Μοναστήρι γιὰ τὴν προθυμία του αὐτῆ.

Τὸν ἐφθόνησεν ὅμως γι' αὐτὸ ὁ ἀσκητῆς ὁ ἀδελφός του· κι' ἔβαλε στὸ νοῦ του νὰ τὸν δοκιμάσῃ κι' αὐτὸς, ἂν ἔχῃ πραγματικὴ προθυμία. Ἐπῆγε λοιπὸν στὸ Γέροντά του καὶ τοῦ εἶπε: — Σὲ παρακαλῶ, Γέροντα, ν' ἀφήσῃς τὸν ἀδελφὸ μου νᾶλθῃ γιὰ λίγο μαζί μου· γιὰτὶ τὸν χρειάζομαι νὰ με βοηθήσῃ σὲ κάποια μου ἀνάγκη. Κι' ὁ Ἀββᾶς τοῦ ἐπέτρεψε νὰ πάῃ.

Ὅταν ἐξεμακρύνανε λοιπὸν ἀπὸ τὸ Μοναστήρι κι' ἐφθάσανε κοντὰ στὸ ποτάμι πού ἦτανε γεμάτο ἀπὸ κροκόδειλους, ὁ ἀσκητῆς εἶπε στὸν ἀδελφὸ του.

—Κατέβα στὸν ποταμὸ καὶ πέρασέ τονε καὶ νᾶβγῃς ἀντίκρου... Κι' ἐκεῖνος κατέβηκε, με προθυμία· καὶ τὸν ἐπλησίασαν οἱ κροκόδειλοι καὶ τοῦ ἐγλύφανε τὸ κορμί του, χωρὶς νὰ τὸν πειράξουνε ὅλως διόλου. Κι' ὅταν τὸ εἶδεν αὐτὸ ὁ ἀσκητῆς, τοῦ φώναξε νὰ βγῆ ἔξω· κι' αὐτὸς ἐβγῆκεν κι' ἐξαναγύρισαν μαζί στὸ Μοναστήρι.

Ὁ Θεὸς ὅμως τᾶχε ἀποκαλύψει ὅλα αὐτὰ στὸν ἅγιο Γέροντα τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ εἶπε στὸν ἀσκητῆ: —Γιατὶ ἔβαλες σὲ τέτοια μεγάλη δοκιμασία τὸν ἀδελφὸ σου μέσα στὸ ποτάμι; Νὰ ξέρῃς λοιπὸν, πὼς ὁ Θεὸς γιὰ τὴν ὑπακοή του αὐτὴν τὸν ἐφύλαξε καὶ διέταξε τὰ θηρία νὰ μὴν τὸν πειράξουν.

Ἐπίδοσις ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχ. ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΩΝ

ΙΩΝΑΣ (Β')

«Καὶ ἔβαλον τὸν Ἰωνᾶν καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἔστη ἡ θάλασσα ἐκ τοῦ σάλου αὐτῆς» (α' 15). Ὁ προφήτης αὐτὸς εἶναι καὶ τύπος τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὄχι μόνο στὸ γεγονός τῆς παραμονῆς του ἐπὶ τρία μερόνυχτα μέσα στὴν κοιλιὰ τοῦ κήτους, ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὴν τριήμερο παραμονὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν τάφο, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλα ἀκόμη σημεῖα τοῦ βίου του, ὅπως τὸ ἀναφερόμενο στὸν παρὰ πάνω στίχο. Ὅπως ὅταν ρίφθηκε ὁ Ἰωνᾶς στὴ θάλασσα, ὁ σάλος τῆς κόπασε, ἔτσι κι' ὅταν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰσῆλθε σὰν ἄνθρωπος στὸν σαλευόμενο ἀπὸ τὸν ἁμαρτία κόσμος, ὁ κόσμος δέχθηκε τὴν εἰρήνην. Ἐπαυσε νὰ εἶναι χωρισμένος ἀπὸ τὸν Κτίστη του, ὅπως εἶχε γίνεи μετὰ τὴν παρακοὴν τῶν πρωτοπλάστων. Ἐπαυσε νὰ κυμαίνεται ὀδηγῶντας τοὺς ἀνθρώπους στὸν καταποντισμὸ τῆς ἀπωλείας, ἔλαβε δὲ μέσα του πάλι τὴν ἀγαθὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ. Κι' οἱ κατ' ἐξοχὴν βοηθοὶ τοῦ Χριστοῦ, οἱ ποιμένες, τὸν συνοδεύουν πρὶν ἀπὸ κάθε ἄλλο χριστιανὸ σ' αὐτὴ τὴ διεΐσδυσι μέσα στὸν κόσμον.

Ἄλλὰ κι' ἄλλο ἓνα διδάγμα βγαίνει ἀπὸ τὸν παρόντα στίχο, ἀφορῶντας ἰδιαιτέρα τοὺς ἐργάτας τοῦ Εὐαγγελίου. Ὅτι ὑπάρχουν περιπτώσεις, ποὺ ὄχι ἡ παρουσία μας, ἀλλὰ ἡ ἀπουσία μας, ὄχι ἡ προβολή μας, ἀλλὰ ἡ ἀποβολή μας ἐξυπηρετεῖ τὴν εἰρήνην τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν πρόοδό της. Τὸ νοητὸ σκάφος τοῦ Χριστοῦ παρουσιάζει κάποτε πάνω του τὸν φθόνον. Αὐτὸ τὸ διαβολικὸ αἶσθημα τριγυρίζει τὸν καλὸ ποιμένα μερικὲς φορές, ἐκδηλούμενον ἀπὸ ἄλλους ἀδελφούς του. Συμφέρει, λοιπὸν, κάποτε νὰ βγῆ μόνος του ἀπὸ τὴ μέση ὁ ἀθῶος, ποὺ φθονεῖται, δίνοντας ἔτσι τόπο στὴν ὀργή, γιὰ νὰ μὴ χειμασθῆ ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ ταραχή. Ἡ ταπεινοφροσύνη κι' ἡ ἀγάπη του στὴν Ἐκκλησία τὸν κάνει νὰ ἀποσυρθῆ, νὰ ἀφήνῃ λόγον χάριν μιὰ ἐπίζηλη θέσι ἢ ἓνα ἀξίωμα, ποὺ προκάλεσε γύρω του τὸν φθόνον, πέφτοντας σὰν τὸν φταίχτη Ἰωνᾶ στὸ πέλαγος τῆς ἀφανείας. Ἀκριβῶς αὐτὴ τὴν παρομοίωσι χρησιμοποίησε ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ὅταν ἄφησε τὸν πατριαρχικὸ θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἡ τόσο χρήσιμη γιὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν παρουσία τοῦ μεγάλου αὐτοῦ διδασκάλου τῆς ἐπέσυρε τὴ ζήλεια ἄλλων ἐπισκόπων. Κι' εἶπε τότε ὁ θεῖος Γρηγόριος: «Ρίξτε με σὰν τὸν Ἰωνᾶ στὴ θάλασσα, ἀρκεῖ νὰ βρῆ εἰρήνην ἡ Ἐκκλησία».

«Καὶ προσέταξε Κύριος κήτει μέγλω καταπιεῖν τὸν Ἰωνᾶν» (β' 1). Ὁ προφήτης αἰσθάνθηκε τὴν ἐνοχὴ τοῦ βαθύτατα. Κι' ἀνταλλάσσοντας τὴν πρώτη του δειλία μὲ τὴ γενναιότητα, ποῦ χαρίζει ἢ ἀληθινὴ μετάνοια, δέχθηκε πρόθυμα τὸν θάνατο, ἀποδείχοντας ἀκριβῶς τὴ μετάνοιά του. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν θέλει τὸν θάνατο τοῦ ἀμαρτωλοῦ. Ὁλὴ ἡ παιδεία, ποῦ μετέρχεται στὸν ἀμαρτωλό, ἔχει σκοπὸ καὶ τέλος τῆς τῆ ζωῆ. Ὁ Ἰωνᾶς ἔπεσε στὴ θάλασσα, ἀλλὰ δὲν βρῆκε τὸ οἰκτρὸ τέλος ποῦ ἀνέμενε ὁ νοῦς του. Ἔγινε μιὰ οἰκονομία, ἓνα θαῦμα. Καὶ καταπίνοντάς τον κάποιον θεριόψαρο, τὸν κράτησε ζωντανὸ στὴν κοιλιὰ του τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες καὶ κατόπιν τὸν ξέρασε σῶον στὴ στεριά.

Μέσα ἐκεῖ, κατὰ τὰ τρία μερόνυχτα, ὁ προφήτης βρῆκε ὄλον τὸν καιρὸ νὰ νοιώσῃ τὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐξέλθῃ ψυχικά, μὲ τὴν προσευχὴ (ἴδε στίχ. 2-10), ἀπὸ τὸν θάνατο τῆς ἀμαρτίας, πρὶν ἐξέλθῃ καὶ σωματικὰ ἀπὸ τὸν ἀπειλούμενο θάνατο τοῦ ἀποπνιγμοῦ.

Ἡ ὑψηλὴ αὐτὴ προσευχὴ ὑπῆρξε τόσο ὑψηλὴ, ἀκριβῶς γιατί ἔγινε ἀπὸ τόσο βάθος. Ἡ φωτεινὴ αὐτὴ προσευχὴ ὑπῆρξε τόσο φωτεινὴ, ἀκριβῶς γιατί ἔγινε μέσα σὲ τόσο πηχτὸ σκοτάδι. Οἱ θλίψεις, ὅσο πιὸ πολὺ μᾶς συνέχουν, τόσο περισσότερο συντελοῦν στὸ νὰ ἀπελευθερώνεται ἡ ψυχὴ μας ἀπὸ τὴν προσκόλλησί της στὰ γῆινα. Γι' αὐτό, ἂν εἶναι ἰσχυρές, δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς προορίζει γιὰ μεγαλύτερες πνευματικὲς ἀνόδους, γιὰ ἐξαιρετικὰ καθαρὴ ζωῆ. Ἄν ὁ Ἰωνᾶς δὲν βρισκόταν σ' ἐκεῖνες τὶς συνθήκες, δὲν θὰ εἶχαν τόσο λεπτυνθῆ τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς του, δὲν θὰ εἶχε τόσο ἀνάψει ἢ ἀγάπη του πρὸς τὸν Θεό, δὲν θὰ γινόταν ἡ μεταμέλειά του τόσο στερεή. Ποιὸ ἄλλο εἶναι βασικώτερο μᾶθημα τοῦ κηρύγματος ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀλήθεια;

«Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ἰωνᾶν ἐκ δευτέρου λέγων· ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι εἰς Νινευί τὴν πόλιν τὴν μεγάλην καὶ κήρυξον ἐν αὐτῇ κατὰ τὸ κήρυγμα τὸ ἔμπροσθεν, ὃ ἐγὼ ἐλάλησα πρὸς σε. Καὶ ἀνέστη Ἰωνᾶς καὶ ἐπορεύθη εἰς Νινευί, καθὰ ἐλάλησε Κύριος· ἡ δὲ Νινευί ἦν πόλις μεγάλη τῷ Θεῷ ὡσεὶ πορείας ὁδοῦ τριῶν ἡμερῶν» (γ' 1-3). Γιὰ νὰ διατρέξῃ τὴν πόλι, ὁ προφήτης θὰ χρειαζόταν τρεῖς ἡμέρες, ὅσες ἔκαμε καὶ στὴν κοιλιὰ τοῦ κήτους. Τὸ πρῶτο ἐκεῖνο τριήμερο ἦταν ὀδυνηρὸ καὶ δύσκολο, ἀλλὰ τὸ διήλθε νικηφόρα, γιατί τὸν ὠθοῦσε στὸν πνευματικὸ ἀγῶνα τῆς ψυχῆς του τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως. Ὅταν ἡ σωτηρία ἢ δικὴ μας, εἴτε τῆς ψυχῆς, εἴτε καὶ ἀπλῶς τοῦ σώματος, εἶναι ὁ οἶστρος ποῦ μᾶς σπρώχνει νὰ κάνουμε ὅ,τι ζητᾶ ἀπὸ μᾶς ὁ Θεός, οἱ προσπάθειές μας ἔχουν ἓνα φυσικὸ, ἓνα αὐτόματο, θὰ μπορούσε νὰ πῆ κανεῖς, ἐλατήριο κι' εἶναι ἔτσι λιγώτερο ἀξιόπεινος ἐν σχέσει

μέ άλλες προσπάθειες, πού δέν ἀφοροῦν ἐμᾶς τοὺς ἴδιους, ἀλλὰ τοὺς ἀδελφούς μας. Γι' αὐτό, τὸ τριήμερο πού θὰ διήνυε ὁ Ἰωνᾶς μέσα στὴ Νινευί, ὅπου θ' ἀγωνιζόταν ὄχι γιὰ τὴ δική του, ἀλλὰ γιὰ τῶν κατοίκων ἐκείνης τῆς μεγαλοπόλεως τὴ σωτηρία, ἐπρόκειτο νὰ εἶναι πιὸ ὀδυνηρὸ καὶ δύσκολο γιὰ τὴν ψυχὴ του.

Ἄλλὰ, ὁ προφήτης, ἔχοντας πάρει κι' ἐγκολλωθῆ τὸ μάθημα τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ὑπομονῆς μέσα στὴν κοιλιὰ τοῦ κήτους, ἦταν ἤδη προγυμνασμένος γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ μ' ἀνάλογη ἐλπίδα καὶ μ' ἀνάλογη ὑπομονὴ τὸ θεῖο θέλημα στὴν κοιλιὰ τοῦ πέτρινου ἐκείνου θηρίου, πού ἦταν ἡ ἀμαρτωλὴ Νινευί, ὅπου κινδύνευαν νὰ βροῦν τὸν θάνατο ἀπειράριθμες ψυχές. Σ' αὐτὲς τὶς ψυχές ὁ Ἰωνᾶς προθυμοποιήθηκε τώρα νὰ πάῃ καὶ νὰ μεταδώσῃ ὅ,τι ὁ ἴδιος δοκίμασε μέσα στὸ κῆτος: τὴ μετάνοια.

Ὁ ποιμὴν πρέπει νὰ νοιώθῃ τὴν ὑπόθεσι τῆς σωτηρίας τῶν πνευματικῶν του τέκνων, ὅπως ἀκριβῶς νοιώθει τὴν ὑπόθεσι τῆς δικῆς του σωτηρίας. Ἔτσι θὰ τὸν στολιζῆ ἡ πραγματικὰ ἀποστολικὴ λαχτάρα γιὰ τὴν ἀλίευσί κάθε ψυχῆς στὰ δίχτυα τοῦ Χριστοῦ καὶ γιὰ τὴν προφύλαξί της ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῆς ἀμαρτίας.

«Καὶ ἐπίστευσαν οἱ ἄνδρες Νινευί τῷ Θεῷ καὶ ἐκήρυξαν νηστείαν καὶ ἐνεδύσαντο σάκκους ἀπὸ μεγάλου αὐτῶν ἕως μικροῦ αὐτῶν» (γ' 5). Ὁ Ἰωνᾶς ἐξεπλάγη χωρὶς ἄλλο ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ κηρύγματός του. Εἶδε ὅτι τὰ λόγια του ἔπιασαν σ' ἐκείνες τὶς χιλιάδες ἀνθρώπων πού τοὺς θεωροῦσε πορωμένους. Κι' ἀσφαλῶς, μαζί μὲ τὴ χαρὰ πού τὸν πλημύρισε, θὰ τοῦ κεντήθηκε ὡς τὰ βάθη τῆς ἡ καρδιά ἀπὸ τὸ ὅ,τι κατάλαβε τότε πόσο ἀδικαιολόγητη στάθηκε ἡ δειλία του κι' ἡ φυγὴ του πρὸς τὴ Θαρσίς. Αὐτὸ τὸ κέντημα θὰ τοῦ προκάλεσε πόθο πιὸ μεγάλο ἀπ' ὅ,τι ὅλα τὰ ἄλλα δεινά, πού τὸν βρῆκαν ὕστερα ἀπὸ τὴν λιποταξία του.

«Διὰ τοῦτο προέφθασα τοῦ φυγεῖν εἰς Θαρσίς, διότι ἔγνωνα ὅτι σὺ ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις» (δ' 2). Τὸ ὅτι ὁ Ἰωνᾶς συναισθάνθηκε τὸ φταίξιμό του κι' ὑπάκουσε στὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, δέν σήμαινε ὅτι εἶχε κατανοήσει τὶς βουλές τοῦ ἐργοδότη του. Ἔτσι, φοβούμενος ὅτι ἡ Νινευί θὰ καταστρεφόταν ἀπὸ τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, γιὰτὶ τάχα ἡ σύσσωμη μετάνοιά της δέν ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ προστεθῆ στὴν ἀγάπη του καὶ νὰ γίνουν ἔτσι οἱ δύο τους βαρύτερες ἀπὸ τὴ δικαιοσύνη του, προσεύχεται στὸν Κύριο, καὶ ἀνάμεσα στὰ ἄλλα θέλει νὰ δικαιολογήσῃ τὴ φυγὴ του πρὸς τὴ Θαρσίς. Τὸ κήρυγμα τῆς μετανοίας—θέλει νὰ πῆ ἐδῶ ὁ Ἰωνᾶς—εἶναι σχεδὸν περιττὸ πρᾶγμα. Διότι ἂν ἡ ἀγάπη σου, Κύριε, εἶναι τόσο μεγάλῃ ὥση σοῦ πρέπει, δέν περιμένει τὴ μετάνοια γιὰ νὰ ἐκδηλωθῆ. Ἄν, ὅμως,

δέν είναι μεγαλύτερη από τη δικαιοσύνη σου και τη μετάνοια τῶν ἀνθρώπων μαζί, πάλι τὸ μέρος πού ἔπταιξα ὡς προφήτης σου στάθηκεν περιττό. Θά λυπηθῆς τάχα τήν πόλι αὐτή; Ἡ δέν θά τή λυπηθῆς; Καλύτερα νά μὴ ζῶ, πλέον, ὥστε νά μὴ δοῦν τὰ μάτια μου τὸ ξέσπασμα τῆς ὀργῆς σου.

Ὁ Ἰωνᾶς ζοῦσε πρὶν ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ζοῦσε στὴν ἀμυδρά φωτιζομένη νύχτα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Δέν εἶχε, λοιπόν, τὸ ἄπλετο φῶς τῆς ἀληθείας, ὅπου ἔμεῖς οἱ χριστιανοὶ βλέπουμε τὰ πράγματα. Ἔχει ἔτσι τὴν ἐξήγησί της ἢ ἀμφιβολία του κί ἡ ἀγωνία του.

Ὁ ποιμὴν τῆς Ἐκκλησίας δέν μπορεῖ κατὰ κανένα τρόπο νά βρεθῆ σ' αὐτὸ τὸ ἡμίφως, ὅπου ὑπέφερον ὁ Ἰωνᾶς, Ξέρεῖ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη κί ὅτι λυπάται τοὺς ἁμαρτωλοὺς πρὸ πολὺ ἀπ' ὅ,τι κί οἱ ἴδιοι τὸν ἑαυτὸ τους. Καὶ δέν θεωρεῖ τὸ κήρυγμα τῆς μετανοίας σὰν μιὰ ἀχρηστη προειδοποίησι τῆς θείας δικαιοσύνης, ἀλλὰ σὰν ἔκφρασι τῆς θείας ἀγάπης, τῆς ἀγάπης τοῦ οὐρανοῦ πατέρα μας πού θέλει νά σώσῃ τὰ παραπλανημένα τέκνα του καὶ νά τὰ φέρῃ πάλι κοντά του.

«Ἐγὼ δὲ οὐ φείσομαι ὑπὲρ Νινευί;...» (δ' 11). Γιὰ νά δείξῃ τὴν ἀγάπη του ὁ Κύριος, χρησιμοποίησε στὰ μάτια τοῦ εὐαισθήτου Ἰωνᾶ τὸ ζωντανὸ παράδειγμα τῆς κολοκύνθης (στίχ. 6-11). Ἐμεῖς οἱ Χριστιανοὶ δέν ἔχουμε ἀνάγκη ἑνὸς παραδείγματος σὰν αὐτό, γιατί ξέρουμε πόσο ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὰ πλάσματά του καὶ δέν θέλει νά καταστραφοῦν κάτω ἀπὸ τὴν ἐπήρεια τοῦ πονηροῦ πνεύματος. Ὡστόσο, τὸ παράδειγμα αὐτὸ ἔχει σὲ ὠρισμένα σημεῖα του μιὰ ιδιαίτερη ἀκτινοβολία καὶ γιὰ τὸν ποιμένα τῆς Ἐκκλησίας. Διδάσκει ὅτι ὁ Θεὸς δέν ἀγαπᾷ μόνο ἐπειδὴ εἶναι ἀγάπη, ἀλλὰ καὶ διότι ἔχει δώσει στὸν ἄνθρωπο μιὰ ἀξία, πού ἐλκύει αὐτὴ τὴν ἀγάπη. Τὸ ἐρώτημα, μὲ τὸ ὅποιον καταλήγει ὁ προφήτης, σχετικῶς μὲ τὴν κολοκύνθην, πρὸς τὴν ὁποῖαν συγκρίνονται οἱ ἀπειράριθμοι θεῖες εἰκόνες, δηλαδὴ οἱ ἀπειράριθμοι κάτοικοι τῆς Νινευί, τονίζει ὅτι ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ καὶ θέλει νά σώσῃ τὸν ἄνθρωπο, διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ μόνο ὄν πού ἀξίζει πραγματικὰ μέσα στὸν ὑλικὸ κόσμον. Ἀξίζει διότι φέρει πάνω του τὴν θεία εἰκόνα. Ὁ ποιμὴν δέν πρέπει νά ξεχνᾷ ποτὲ αὐτὴ τὴν ὑπογράμμισι, πού κάνει ἐδῶ ὁ Θεός, ὅτι δηλαδὴ ὁ ἁμαρτωλὸς πού σώζεται κί ἔλεεῖται, εἶναι ὄχι ἀπλῶς ἀντικείμενον τῆς θείας ἀγάπης καὶ τοῦ θεοῦ ἐλέους, ἀλλὰ καὶ μιὰ θεία ἀξία, πρὸς τὴν ὁποῖα εἶναι ἐπόμενο νά κατευθύνεται ἡ θεία ἀγάπη.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αίδεσ. Νικόλαον Κούρτην, Λευκάδιον. Ἐξαγορὰ ἐπιτρέπεται μόνον διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς συντάξεως, ὄχι καὶ διὰ νὰ συμπληρώσετε χρόνον πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ 75ου ἔτους τῆς ἡλικίας. Ἐπομένως πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ ὀρίου ἡλικίας, ἦτοι πρὸ τῆς 31/12/1961, δὲν δύνασθε νὰ παραιτηθῆτε καὶ νὰ λάβετε σύνταξιν. Ἐξερχόμενος τὴν 31/12/1961 καὶ ἐφ' ὅσον ἐξαγοράσετε τὸν ἀπαιτούμενον διὰ τὴν συμπλήρωσιν 350ῦς συμμετοχῆς εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. χρόνον, θὰ λάβετε ὡς σύνταξιν 1350 περίπου δραχμὰς μηνιαίως, ἐφ' ἅπαξ δὲ περὶ τὰς 21.000 δραχμὰς. Τὰ ἔτη τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας σας δύνασθε νὰ τὰ ἐξαγοράσετε, πρέπει ὅμως προηγουμένως νὰ υποβάλετε αἴτησιν εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε., εἰς τὴν ὁποίαν νὰ ἐπισυνάψετε ἐπίσημα πιστοποιητικὰ περὶ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας σας καὶ δῆλωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ ἀναφέρετε ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ὑπηρεσία σας δὲν ἐχρησίμευσεν διὰ τὴν συνταξιοδότησιν σας παρ' ἄλλης ὑπηρεσίας. Διὰ τὴν ἐξαγορὰν θὰ πληρώσετε 5% ἐπὶ τῶν μηνιαίων ἀποδοχῶν. τὰς ὁποίας σήμερον λαμβάνετε, δι' ἕκαστον μῆνα ἐξαγοραζομένης ὑπηρεσίας. — Αἰδέσ. Μηνᾶν Βλασσάκην, Ἁγίον Μηνᾶν Ἡρακλείου Κρήτης. Δύνασθε νὰ ἐξαγοράσετε 5 ἔτη ἐκ τῆς ἐφημεριακῆς σας ὑπηρεσίας, τῆς διανουθείσης πρὸ τοῦ 1930. Πρὸς τοῦτο θὰ καταβάλετε 5% ἐπὶ τῶν μηνιαίων ἀποδοχῶν σας δι' ἕκαστον μῆνα ἐξαγοραζομένης ὑπηρεσίας. Τὴν σχετικὴν αἴτησιν, μαζὶ μὲ τὴν βεβαίωσιν περὶ τῆς ἐφημεριακῆς σας ὑπηρεσίας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως σας θὰ υποβάλετε εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. πρὸ τῆς ἀπολύσεώς σας. Ἐὰν ἐξαγοράσετε τὴν ὑπηρεσίαν θὰ λάβετε 965 δραχμὰς περίπου μηνιαίως ὡς σύνταξιν καὶ 15.500 δραχμὰς ὡς ἐφ' ἅπαξ. Τὸ δικαίωμα ἐξόδου τὸ ἀποκτᾶτε τὴν 31/12/1960 καὶ ὄχι τὴν 17/3/1960. — Πρεσβυτέρων Μαρίαν Φωτειάδου, Λάκκωμα Χαλκιδικῆς. Ἡ καθυστέρησις τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἐφ' ἅπαξ βοηθήματος καὶ τῆς συντάξεως οφείλεται εἰς τὴν μὴ ἔγκαιρον υποβολὴν τοῦ δελτίου φορολογικῆς ἐνημερώσεως, ὅπερ ἀπεστάλη τὴν 3ην Ἰουνίου παρὰ τοῦ πληρεξουσίου δικηγόρου σας. Ἐλπίζομεν ὅτι μέχρι τῆς 25ης Ἰουνίου θὰ εὑρίσκωνται τὰ χρήματα εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν Θεσσαλονίκης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἄρχιμ. Παντελεήμονος Μπαρδάκου, Διευθυντοῦ παρὰ τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ. Περίοδος ἀνεφοδιασμοῦ. — Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἐπιδιώξεις τῆς Ἐκκλησίας. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν. — Πρωτοσ. Χρυσοστόμου Γιαλοῦρη, Ἐπίσημος ἀναγνώρισις. — Χ., Ἀδελφικὰ Γράμματα. — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν «Φιλόθεον Ἀδολεσχίαν» τοῦ Εὐγενίου Βούλγαρη (Μετφρ. Θεοδ. Σπεράντσα). — Βασ. Ἠλιάδης, Τὸ ὀλοκαύτωμα τῆς Πόργας. — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸν» (Ἀπόδοσις Ἀνθίμου Θεολογίτη). — Ἀκύλα Ἀπὸ τὰ κείμενα τῶν Προφητῶν. — Ἀλληλογραφία.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
 Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
 Ὅδὸς Φιλοθέης 19 — Ἀθῆναι. Τηλ. 27-689.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἰαίου 1. Ἀθῆναι.